

CABAYONG TABLA: ESTUDI I TRADUCCIÓ D'UN ROMANÇ FILIPÍ DEL REGNE DE VALÈNCIA

Isaac DONOSO
isaacdonoso@ua.es
Universitat d'Alacant

1. LA CONFORMACIÓ DEL ROMANÇER FILIPÍ

El romancer és essencialment una literatura popular de transmissió oral, amb fórmules rítmiques que permeten un registre mnemotècnic, i amb contingut discursiu i narratiu. Una narració de fets s'ajusta a un discurs mètric amb rima i ritme uniforme, i conforma la sapiència i el bagatge popular de les classes principalment il·letrades. El romancer hispànic, constituït per tres tradicions lingüístiques (galleg-portuguès, castellà, català), com a literatura de transmissió oral, com a literatura de cordell i plecs solts, va adquirir una expansió tan universal com la universalitat de l'expansió hispanoportuguesa durant l'edat moderna. Fins i tot en regions tan remotes com les províncies del nord de la Nova Espanya, a l'estat nord-americà actual de Nou Mèxic, és possible trobar romanços espanyols transmesos de forma oral¹. Aleshores, si es poden trobar romanços originats a la Península Ibèrica en països actuals tan remots com els Estats Units, o pertanyents a la tradició sefardita a Turquia o Grècia, per què no és possible que existisquen o hagen existit romanços en llengua espanyola a les Filipines, on la presència espanyola se situa l'any 1571? Així, la màxima autoritat de la Filologia Hispànica, Ramón Menéndez Pidal, es va preguntar sobre l'existència del romancer a Àsia:

Hasta en las islas Filipinas deben existir romances, pues de la boga que allí tienen las leyendas épicas españolas da fé un viajero, informándonos que el *áuit*, ó poesía tagala que se canta en las fiestas de Antipolo en la isla de Luzón, versa frecuentemente sobre el Cid, Bernardo del Carpio ó el rey Rodrigo².

En efecte, trobem una enorme ecllosió impresa de poesia mètrica filipina durant els segles XIX i començaments del XX, però tota

¹ Cfr. Aurelio M. Espinosa, *Romancero Nuevomexicano*, Revue Hispanique, Nova York & París, 1915.

² Ramón Menéndez Pidal, *El Romancero español. Conferencias dadas en la Columbia University de New York los días 5 y 7 de abril de 1909*, Nova York, The Hispanic Society of America, 1910, p. 115.

aqueixa producció està feta en llengües vernacles de les Filipines: tagal, bicolà, pampangà, ilocà, hiligainó, etc. No res o pràcticament res que s'entronque amb les tradicions originals hispàniques està escrit en llengua espanyola. Com és possible doncs que a les Filipines existisquen multitud de versions en cinc o sis llengües de Bernardo del Carpio, dels Infants de Lara, de Gonzalo de Córdoba, però no n'existisca cap en espanyol? Com és possible que al costat de caràcters hispànics apareguen personatges dels cicles cavallerescs, actors de difícil identificació, creacions ex novo, i fins i tot personatges de *Les mil i una nits*? En resum, el que ha succeït òbviament a les Filipines és la creació d'un romancer propi a partir d'elements heterogenis que tenen la seua matriu en la tradició hispànica.

Les estructures de la poesia indígena –la naturalesa de la qual era més metafòrica que descriptiva³– van anar acomodant-se a una nova tradició de versos octosil·làbics o dodecasil·làbics amb rima assonant i de contingut narratiu en estrofes de quatre versos. Si estructuralment la composició va reflectir una fusió entre la poètica autòctona i la hispànica, el mateix va succeir amb el contingut. La font principal de la matèria narrativa la constituïa la interpretació i recepció dels romanços hispànics que, per transmissió oral, s'exposaven a les Filipines. En altres paraules, sens dubte hi van existir romanços en llengua espanyola, romanços amb tota la nissaga i legitimitat d'una transmissió iniciada a la Península Ibèrica, que passaria per Mèxic i des d'Acapulco arribaria a Manila i es dispersaria per l'arxipèlag. Els romanços serien transmesos per soldats, frares i, com no podia ser d'una altra manera, per dones espanyoles que els transmetrien als seus fills o afins. Com a saviesa i coneixement popular, il·lustrat d'exotisme i llegendes de prínceps i princeses, la població autòctona de les illes començaria a interessar-se per aquestes narracions contistes que, declamades o cantades, embadalirien la curiositat. Atesa l'escassa extensió de la llengua espanyola a les Filipines, la matèria oral tractaria d'explicar-se o traduir-se en llengües vernacles, i de la interpretació espontània passaria a l'experimentació literària. Frares espanyols, ladins filipins o mestissos (la mare dels quals els narrara romanços en la infància) serien els primers a experimentar la translació de la matèria narrativa del romanç espanyol a un nou sistema poètic conformat per metres coneguts com *awit* i *corrido*: la poesia mètrica filipina. En aquest món filipí, que es fa cosmopolita

---

³Aquest és l'element de la poètica filipina conegut com «tanaga», i descrit per Juan Noceda i Pedro Sanlúcar en el seu *Vocabulario de la lengua tagala* [1754] com: «Poesía muy alta en tagalo, compuestas de siete sílabas, y cuatro versos, llena de metáforas». Cita analitzada en Bienvenido Lumbea, *Tagalog Poetry 1570-1898. Tradition and Influences in its Development*, Quezon City, Ateneo de Manila University Press, 1986, p. 12.

Els tractats sobre poètica tagala s'editen i estudien en Virgilio S. Almario (ed.), *Poetikang Tagalog. Mga Unang Pagsusuri sa Sining ng Pagtulang Tagalog*, Quezon City, Universitat de les Filipines, 1996.

quan connecta la primera ruta comercial mundial amb la Nao de Manila, es forjarà la personalitat del romancer a l'Àsia⁴.

Ens trobem, per tant, amb un nou fenomen no esdevingut en altres escenaris: la reinterpretació de la matèria romancesca. Sens dubte van existir romanços en llengua espanyola a les Filipines, però la seua transmissió generació rere generació no va ser possible a causa de l'escassa propagació de la llengua a l'arxipèlag⁵. Malgrat la impossibilitat de perdurabilitat, l'interés suscitat per aquesta literatura va ser enorme. Atès que la creació literària culta va ser reduïda i quasi exclusivament cenyida a l'àmbit religiós –per la qual cosa Jaime C. de Veyra va anomenar *Mester de clerecía* la literatura desenvolupada a les Filipines durant els segles XVI-XVII⁶–, la curiositat per conèixer i expandir el món literari profà havia d'obrir-se camí a través de l'àmbit popular. I d'aquesta manera el romanç espanyol, lingüísticament incomprés en el marc filipí i totalment exòtic al món asiàtic, no sols no va desaparèixer, sinó que a més es va transformar en un fenomen cultural únic.

El romancer filipí es va anar gestant doncs amb les tradicions orals que, fruit del contacte amb la cultura hispànica, es van acomodar a l'ambient asiàtic de l'arxipèlag filipí. Com a conseqüència d'aquesta acomodació cultural s'hi van gestar composicions plenament filipines inspirades per models europeus: d'una banda la *komedya* o *moro-moro*, escenificació teatral de combats marcialment entre moros i cristians⁷; i d'una altra, els *awits* i *corridos*, obres en vers sobre la vida i els amors de personatges llegendaris⁸.

⁴ «Los mestizajes de Asia sobresalen frente a los mestizajes americanos. Si estos últimos edificaron una sociedad mezclada, a escala continental, los primeros esbozaron ya las mezclas planetarias, simbolizadas por las vueltas al mundo que realizaron seres o familias llevados por las corrientes de una 'economía-mundo'. En estos primeros decenios del siglo XVII mestizos de Asia y cristianos nuevos exploraron las vías nuevas y peligrosas del cosmopolitismo», en Carmen Bernard i Serge Gruzinski, *Historia del Nuevo Mundo. Tomo II: Los Mestizajes, 1550-1640*, Mèxic, FCE, 1999, p. 497.

⁵ Cfr. Isaac Donoso (ed.), *Historia cultural de la lengua española en Filipinas: ayer y hoy*, Madrid, Verbum, 2013.

⁶ Jaime C. de Veyra, «La Hispanidad en Filipinas», en Arsenio E. Manuel, *Dictionary of Philippine Biographies*, Quezon City, Filipiniana Publication, 1955-1995, vol. 3, p. 183.

⁷ Aquest tema es tracta detalladament al nostre treball «The Hispanic Moros y Cristianos and the Philippine Komedya», en *Philippine Humanities Review*, Quezon City, Universitat de les Filipines, vol. 11, 2010, pp. 87-120. Sobre el teatre filipí a les Filipines vegeu: W. E. Retana, *Noticias histórico-bibliográficas del teatro en Filipinas desde sus orígenes hasta 1898*, Madrid, Victoriano Suárez, 1909; Vicente Barrantes, *El teatro tagalo*, Madrid, Tipografía de Manuel G. Hernández, 1889; Fe Sala Villarica, *The moro-moro: An Historical-Literary Study*, Cebú, Universitat de San Carlos, tesi de màster, 1969; Felicidad M. Mendoza, *The Comedia (moro-moro) re-discovered*, Makati, Society of St. Paul, 1976; Nicanor G. Tiongson, *Komedya*, Quezon City, Universitat de les Filipines, 1999; i Doreen G. Fernández, *Palabas. Essays on Philippine Theater History*, Quezon City, Ateneo de Manila University Press, 1997.

⁸ Cfr. Isaac Donoso, «El Renacimiento europeo en la formación de la literatura clásica de Filipinas», *eHumanista. Journal of Iberian Studies*, 19 (2011), pp. 407-425; i idem, «El Barroco filipino», en Isaac Donoso (ed.), *Historia cultural de la lengua española en Filipinas: ayer y hoy*, Madrid, Verbum, 2012, pp. 85-145.

L'escriptura dels romanços a les Filipines s'iniciarà al segle XVIII amb José de la Cruz (1746-1829), més conegut com Huseng Sisiw, i serà consolidada com a gènere de la literatura filipina amb Francisco Baltazar conegut com «Balagtás» (1788-1862) al XIX, moment en què la producció i la publicació de romanços a les Filipines viurà la seua culminació fins al primer terç del segle XX. Aleshores, els romanços mètrics filipins són un fenomen que, tot i haver-se iniciat en el segle XVII, es manifestarà com a fenomen cultural per l'afany romàntic d'heroisme i llibertat del segle XIX. Més que una producció d'autor, la majoria de poemes no tenen signatura i romanen avui en dia anònims, ja que el propòsit de composició d'un romanç no era el prestigi de la creació literària, sinó la identificació per escrit d'un conte o rondalla que normalment es coneixia per tradició oral. Així, fins i tot alguns autors que signen el text remarquen que no són els creadors de la història, sinó tan sols els que l'han posada en vers⁹.

2. EL REGNE DE VALÈNCIA AL ROMANCER FILIPÍ

Però al marge d'aquesta acció individual de Balagtás, molts dels romanços filipins van ser compostos de forma anònima, traduïnt-se de llengua en llengua, fins a conformar un vertader patrimoni filipí. Des de fonts i materials diversos, principalment el romancer hispànic, llocs i personatges exòtics emergien en l'escenari asiàtic de Filipines. D'aquesta manera és com podem trobar un bon nombre de romanços filipins que tenen com a escenari argumental la Corona d'Aragó i, específicament, el Regne de València, en total, vuit:

- 1) *Salita at Buhay na pinagdaanan ni Príncipe D. Juan Tiñoso sa REINONG VALENCIA.*
- 2) *Corrido at buhay ng principeng si D. Juan sa REYNO NANG VALENCIA.*
- 3) *Ang calugód-lugód na búhay nang mag asauang so D. Diego Florencia at ni Dª Juana sa CIUDAD NG VALENCIA.*
- 4) *An macaheherac na buhay can duang magtugang na si Felizardo y Catalina na pinag orihan can saidang ama sa REINONG VALENCIA.*
- 5) *MALODOC na agui-agui ni Trabiata-Trobador asin ni Norma sa Cahadean nin VALENCIA.*
- 6) *Pacasaritaan ti panagbiag dagiti lima nga agcacabsat iyi REYNO A VALENCIA.*
- 7) *BUHAY na pinagdaanan ni Rodolfo na anac ni Felizardo at si Prisca sa CAHARIANG VALENCIA.*
- 8) *Corrido qng bienang delanan S. Vicente Ferrer qng CAYARIAN VALENCIA.*

---

⁹ Les dos obres de referència sobre la literatura clàssica filipina són: Damiana L. Eugenio, *Awit and Corrido. Philippine Metrical Romances*, Quezon City, Universitat de les Filipines, 1987; i Bienvenido L. Lumbea, *Tagalog Poetry 1570-1898. Tradition and Influences in its Development*, Quezon City, Ateneo de Manila University Press, 1986, p. 239.

Conseqüentment, es pot col·legir que la tradició valenciana dels llibres de cavalleries influiria en el nombre considerable de romanços filipins on València apareix com a escenari argumental¹⁰.

Dins d'aquesta producció de literatura filipina de caire principalment tradicional que s'estendrà fins a començaments del segle xx i que es basarà en models europeus, el regne de València serà doncs l'escenari argumental de diverses de les peces publicades. El fenomen cultural és de summa importància, ja que adapta a l'ambient asiàtic arguments de la tradició i els cicles europeus de cavalleries, i els representa als escenaris d'Europa, al temps que són transformats per les formes literàries pròpies que sustenten la creació filipina. Així doncs, ens trobem amb un corpus literari asiàtic influenciat decisivament per la tradició europea, en la qual, a més a més, el regne de València és imaginat per Àsia.

A continuació farem la descripció i traducció d'un romanç filipí que tracta del Regne de València, n'analitzarem les fonts i descriurem la història argumental i la presència que té el Regne de València. Es tracta de la primera traducció que es fa a quealsevol llengua de *Cabayong Tabla. Buhay ni Principe don Juan Asin ni Princesa Dña. Maria Sa Cahadean nin Valencia asin Asturias*, directament des del bicolà al català.

3. CABAYONG TABLA

A) Fonts:

BICOLÀ: *Kabayong tabla. Buhay ni Principe Don Juan asin ni Princesa Dna. Maria Sa Cahadean nin VALENCIA asin Asturias* [City of Naga, Cecilio Publications, 1951].

TAGAL: *Corrido at buhay nç principeng si D. Juan sa reyno nang Valencia, at nang princesa D.ª Maria sa Caharian nang Asturias* [Manila, s.n., s.a.].

TAGAL: *Kabayong Tabla. Pinag daanang buhay nang Principe D. Juan sa REINO NG VALENCIA at nang Princesa Doña Maria Sa Caharian nang Asturias* [Manila, Imprenta, Librería y Papelería de P. Sayo vda. de Soriano].

TAGAL [versió renovada]: *Pinagdaanang buhay ng Prinsipe Don Juan sa REINO NG VALENCIA at ng Prinsesa Doña Maria sa Kaharian nang Asturias* [Manila, Imprenta, Librería y Papelería de P. Sayo vda. de Soriano].

PAMPANGÀ: *Corrido qñg bie nang queralanan ning Principe Don Juan ila ning Princesa Doña Maria ampon ing Cabayung tabla qñg*

¹⁰ Hem estudiat detalladament els romanços filipins que tracten del Regne de València en el treball que va guanyar el Xé Premi Ibn al-Abbar d'investigació: Isaac Donoso & Jeannifer Zabala, *Romanços filipins del Regne de València* (2008). El nostre treball també va comptar amb el suport del *Projecte IVITRA* (<http://www.ivitra.ua.es>).

cayari'ning VALENCIA at Asturias [Baculud, Limbagan ng C.A. Pabalan Byron, 1915].

B) Títol:

Cavall de taula. Vida del príncep en Joan i la princesa na Maria dels regnes de València i Astúries.

C) Personatges:

Mendoza: rei de València
 Joan: príncep de València
 Maria: princesa d'Astúries
 Cleopardo: mestre de fusters
 Pintor de palau
 Mercader usurer
 Tres homes miserables
 Pere: príncep
 Romà: príncep
 Germà: príncep

D) Resum:

Al regne de València governa el rei Mendoza, que té per fill en Joan. Aquest s'enamora de na Maria, la princesa del regne d'Astúries. Per aquest motiu necessita viatjar tres dies des de València fins a Astúries. El fuster Cleopardo li construeix un cavall capaç de volar fet amb taules de fusta. Llavors marxa volant a cavall i es presenta a la torre de la princesa. Aquesta se sorprén, però prompte descobreix el seu enamorament pel príncep de València. No obstant això, la cort queda escandalitzada pel fet i ambdós regressen amb el cavall al regne de València.

Serà llavors el moment de la traïció, perquè Joan marxa al palau per informar el seu pare del compromís i deixa Maria retirada. Serà el moment en què Cleopardo, aprofitant-se de la confiança de Joan, segreste la princesa i la duga al regne de Navarra. Quan la comitiva reial arriba al lloc on suposadament s'havia d'honar la futura esposa del príncep, no hi havia ningú, per la qual cosa el rei Mendoza queda humiliat davant els seus vassalls i ha de bandejar el fill. D'aquesta manera, Joan vagarà per ciutats i muntanyes cercant la seua estimada princesa, desapareguda sense deixar rastre, i acabarà com un animal vivint als boscos.

Mentrestant, la princesa ha de patir humiliacions i violacions per part de Cleopardo que, com que no té recursos econòmics, la donarà a un mercader usurer. Després d'un temps, Maria assolirà escapar del mercader i caurà als braços de tres miserables bandits, que abusen d'ella durant sis mesos. Finalment, aconsegueix escapar emborratxant-los i es refugia al bosc. En aquesta ocasió hi ha tres prínceps

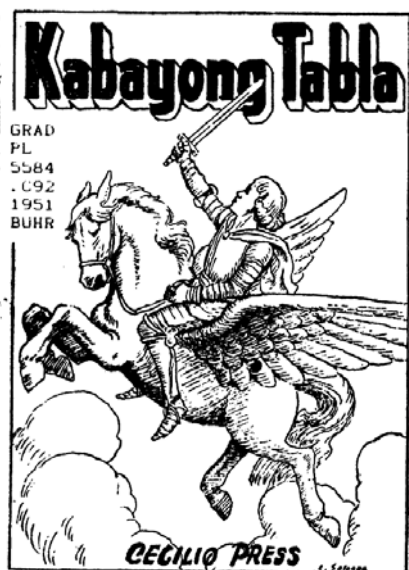
caçant i, per por que abusen d'ella de nou, enganya els prínceps i els deixa nus. Des d'ací marxarà al regne de Granada on, emprant una estratègia, aconseguirà coronar-se rei, disfressada d'home.

Quan Maria és la reina de Granada, mana col·locar els seus retrats a les portes de la ciutat perquè qualsevol que els atenga es presente davant d'ella. Així hi arriba Cleopardo, que serà ajusticiat, de la mateixa manera que els tres bandits, que pateixen turment. Hi arribaran també els tres prínceps, però a aquests els recompensaran per la burla que la princesa necessàriament els va fer.

A la fi, per un pressentiment, Joan es presentarà a portes del regne de Granada i acudirà al palau. Lluitarà llavors en les batalles contra els musulmans, aconseguirà victòries valerosament i esdevindrà general de l'exèrcit. En aquest moment, Joan, tot i els seus èxits, seguirà taciturn pel seu amor perdut sense explicació, fins que un dia el rei de Granada, en veritat Maria, cita Joan a l'alcova i aleshores tots dos són capaços de narrar les terribles situacions que han patit. En un sopar de gala es duu a terme el compromís entre Joan i Maria. Aquesta descobreix a la concurrència que és una dona i tots aprofiten que ambdós siguin reis de Granada. Regressen una vegada coronats a València, on els seus pares es penedeixen de la injustícia comesa envers els fills, adolescents enamorats que van patir per fer possible la seua unió.

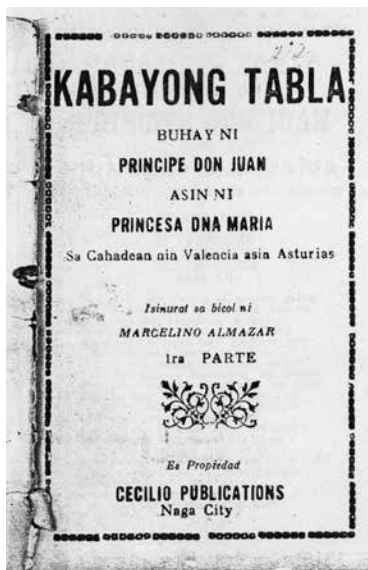
Aquest és el missatge del conte: els amors adolescents causen sofriment, i les donzelles massa atrevides paguen la innocència.

APÈNDIX ICONOGRÀFIC:

Kabayong tabla. Buhay ni Principe Don Juan asin ni Princesa Dna. Maria Sa Cahadean nin VALENCIA asin Asturias

[Naga, Cecilio Publications, 1951]

Kabayong tabla. Buhay ni Principe Don Juan asin ni Princesa Dna. Maria Sa Cahadean nin VALENCIA asin Asturias
[Naga, Cecilio Publications, 1951]

Primera pàgina

CORRIDO AT BUHAY NŌ PRINCIPENG SI D. JUAN SA REYNO NANG VALENCIA, AT NANG PRINCESA D. MARIA SA CAHARIAN NANG ASTURIAS.

499.211
827
no. 43025

O Dios amang maalam
suring macapagayarihan
labi, dila co'y, tulongan
sa aking ipag-asaysay.
At icao Virgen mariquit
Empresadora sa Lanit,
dagdagan mo yaring isip
sa aking ipag-asusilit.
Manga Evangelisang apte
sa Dios na manulat
haligi cayong talastas
nitong mundong maiinang.
Hingi co'y, inyong tulongan
ang bait isip cong culang,
pauit ang capatilan
niyaring dilag mag-asaysay.
At sa inyong auditorio
muntog pasapa'i, bragi co
at na'g maauran niyo
ang saaysaying corrido.

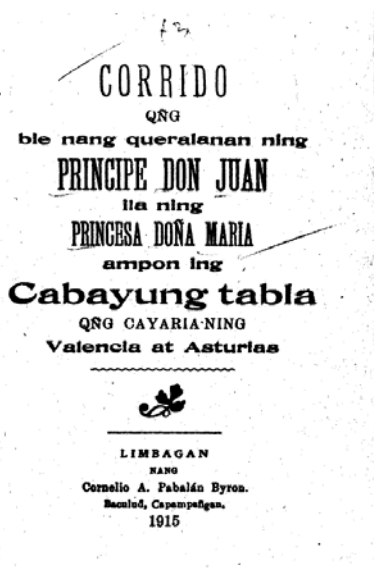
Corrido at buhay ng principeng si D. Juan sa reyno nang Valencia, at nang princesa D.ª Maria sa Caharian nang Asturias [Manila, s.n., s.a.]

Kabayong Tabla. Pinag daanang buhay nang Principe D. Juan sa REINO NANG VALENCIA at nang Princesa Doña Maria Sa Caharian nang Asturias [Manila, Imprenta, Libreria y Papeleria de P. Sayo vda. de Soriano]

Pinagdaanang buhay ng Prinsipe Don Juan sa REINO NG VALENCIA at ng Prinsesa Doña Maria sa Kaharian nang Asturias [Manila, Imprenta, Libreria y Papeleria de P. Sayo vda. de Soriano]

Corrido qng bie nang queralanan ning Principe Don Juan ila ning Princesa Doña Maria ampon ing Cabayung tabla qng cayari ning VALENCIA at Asturias [Bacolod, Limbagan ng C.A. Pabalan Byron, 1915]

CABAYONG TABLA.

*Buhay ni
Principe don Juan
Asin ni
Princesa Dña. Maria
Sa Cahadean nin Valencia asin Asturias*

Primera parte

Nag tao nin galang sa saindo gabos na magña madonong o aki pang pospos acong minalagda historieng masayod sa sacong pag-isip togotan man logod

An magña sacayan can panahon una may apat na bitis iyong naghihila gñonian magña tugang sató nan nakita igua na nin pacpac naglalayog na makina

Dai man nag sala can enot na aldao an hula sa sato nin magña magurang kitang magña aki maheling ta gñonian sari-sari sana magña gñagnalasan

Can magña panahon olay ponograpo asin pa an iba gñaran na de cuno gñonian man manangad nagpaca-totoo sato nang nakita an gñaran na radio

Igua na nin auto na nagdadalagan magña telepono asin cine dian vapor aeroplano daing pagdarang-gan dian sa tinampo marhay paglunadan

Idtong magña hula totoo manangad dai suminala sa banal na surat na con domunong na an linalang liuat magña sari-sari dian maglulus

Bayaan co mona an testong iniho na mapapadabit cainihong mundo an sarong historia an isonod co na cabayong tabla an isonod co

Gñonian poponan co an sarong historia na gñinagñaranan na Cabayong Tabla igua man nin cuerdas na orog caogma na agui sa daga asin itaas pa

Oh Dios na halangcao may capangyarihan acong ovejas mo saimong tabagñan

CAVALL DE TAULA.

*Vida
del príncep en Joan
i
la princesa na Maria
dels regnes de València i Astúries*

Primera part

- 1 Respectes a vostés els pregaria siguen infants o augustos senyors, els contaré la meua memòria, per favor, permís suplica la història.
- 2 En aquells temps els vehicles estaven formats per quatre cames, sàpien que llavors, amics, ales i màquines voladores hi havia.
- 3 Sense cap error des del primer dia la predicció dels nostres pares complida com fills d'avui podem contemplar diferents meravelles en la vida.
- 4 En aquells temps del fonògraf existien altres artefactes, avui podem veure com són realitat en veure la mateixa ràdio parlar.
- 5 Hi havia autòmats que es movien, telèfons, cinemes, vapors a la mar aeroplans, i tots com a transports eren útils per a la població.
- 6 Aquelles prediccions són avui veritat, no estaven errades de judici total que si l'ésser humà volia ser capaç tot s'arribaria a fer realitat.
- 7 Açò s'ha de deixar provat quan explique els fets passats en la meua història següent del cavall de taula creat.
- 8 Llavors comencem ací la rondalla que té per títol Cavall de Taula composta de bells corridos ara en el món entenimentada per fama.
- 9 Oh, Déu d'altíssima presència, en la teua ovella convertit em tens,

- na macapag lagda o maca pag saysay
na sarong historian na orog carahay
- 10 I tu d'excel-lent sobirania, Verge
dels cels emperadriu, assistiu-me
coneixedora de la condició feble
per a completar aquest conte.
- 11 Dels quatre reconeguts evangelistes
escriptors de la creació amb saviesa
tots hauriem de seguir el seu model,
al món il·luminaria el seu exemple.
- 12 Us suplique que en la meua tasca m'ajudeu
com els jutges del deficient saber meu,
presteu-me el judici i la delicadesa
i les meues paraules ho siguen també.
- 13 I per a vosaltres, el meu auditori,
us suplique ara un poc de silenci
de tal manera que puga ser entesa
la rondalla que ara comence.
- 14 Va haver-hi en el passat un temps
en què va viure per llarga vida
un monarca en Mendoza anomenat
rei del Regne de València.
- 15 Tenia un hereu, el més benivolgut,
en Joan era el nom d'aquest fill
més sincer que la resta de fadrins
i al pare sempre obeït.
- 16 Fins que va arribar un dels dies freds
en què en Joan va ser requerit
no va tardar molt a acudir l'atenció
presagi d'unes nocces.
- 17 No s'havia de demorar molt el temps
en el qual al palau continuara regnant,
s'havia de transferir la corona i el ceptre
al seu fill honest.
- 18 El príncep va referir llavors: «Benivolgut
oh, altesa meua, pare i adorat august,
el matrimoni no és del meu gust
en vida d'infortuni i pobresa.
- 19 El meu cor i la meua ment llunyans
no voldrien adquirir estat i casar esposa,
açò és el que us referisc, pare,
Déu us ha de dir la veritat».
- na macapag lagda o maca pag saysay
na sarong historian na orog carahay
- Ta ica an Virgen na orog ca-ogma
itaas nin lagñit sarong emperadora
an sacong pag-isip dagdagan mo ina
na dai cumolang an sacong historia
- Magña Evangelistang apat iyong cagsurat
digdi sa kinaban iyong nag talastas
iyong pag sonodan na pigpapahayag
si-isay man digdi mundong maliuanag
- Hagad co saindo na aco tabagñan
an sacuyang isip asin boot na man
na maca paglagda sa saindo gñonian
nin sacuyang dila na macapag saysay
- Sa catiriponan gñaran auditorio
selinciong cadikit an hinahagad co
hinanioga tabi an sasabihon co
na sarong historia gñonian sa saindo
- Can magña panahon nin tiempong haloy
na digdi sa kinaban can nabubuhay pa
ining sarong hade na si D. Mendoza
iyong nag hahade sa reinong Valencia
- Iguang sarong aki na pinacamahal
si D. Juan бага iyo an pagñaran
marhay an ugale sa ki isay pa man
tolos mina cuyog pag sogo nin gurang
- Asu sarong aldao an oras malipot
ining si D. Juan saiyang inapod
dai man na haloy sia dominuloc
an boot nin ama mag agom na logod
- Huling magurang na saiyang camugtacan
laog nin palacio di na macayanan
caya na inisip siring na palacao
an cetro corona aki baballohan
- Olay nin principe ay iyo iniho
o amang halangcao na mina mahal co
gñaran na pag-agom na saimong gusto
harayo sa boot nin pobreg buhay co
- Sa isip boot co iyan harayó pa
gñaran na pag agom estado dai pa
Ini an olay co sa saimo ama
gñapit com omabot an sa Dios na talaga

- Dai pirang osip asu sarong aldao mahal na principe inabtan nin pogñaon tolos huminilig na naglacaolacao tibaad mahale magña capogñaan
- Iguaug nabareta sa reinong Asturia may sarong magayon na piling princesa iyo an pagñaran si Dña. Maria garo bagong subang bitoon sa aga
- An saiyang lauog cabaine nin bulan siring man an gñipon marfil an cabagay asin man an pisgñi ay siring na naman an saiyang bugtac cabaing nin cristal
- Nag-aroragao an isip at boot nia segun sa bareta na nadagñog бага magña cagayonan caidiong princesa sa inisipisip minsan di na kita
- Dai na nin ontoc pagisip can bagay isip asin boot dai naligñaan con haros lupadon nin saiyang buhay duman sa sinabi Asturiang cahadean
- Sa paglacao nia na pa puling gayo can nagdadagñadang sa real palacio may sarong na sabat gñaran si Cleopardo sia an maestro sa magña carpintero
- Ini an inolay gñonian sa saiya mahal na principe gñonian masain ca sain ca maduman o sain an punta pag masid co simo na pupugñaon ica
- Nagsimbag man tolos an principeng mahal na gñaya amigo na sacuyang tunay totoo mananggad iguang calumbayan an sakit sa puso na namamatean
- Gñonian magsabi ca olay ni Cleopardo simong namatean o sacong amigo sa sacuya бага tolos isabi mo aco an bahala magbugtac remedio
- Con siring amigo olay ni D. Juan ining isabi co hematiang marhay segun sa bareta sa Asturiang lugar may sarong princesa na orog camahal
- An bagay na iyan sacong nabareta magña cagayonan na di man causa
- 20 Fins que va esdevenir un altre dia en què del noble príncep sorgiria pena i caminar silenciós es disposava amb melangia.
- 21 Noticias hi havia del regne d'Astúries, on vivia una bellíssima princesa aquella per nom na Maria, nou estel del migdia.
- 22 El seu cor era com la lluna del cel i les seues dents argentades d'ivori, així brillant quedava com el gel veritable faç de cristall tendre.
- 23 Desassossec del seu cor i ment per noticias escoltades semblants d'aquella princesa tanta bondat mai vistes en els contes somiats.
- 24 No podia esborrar de la seua ment desitjos que a l'home turmenten i a volar es precipita urgentment cap a Astúries i el seu regne.
- 25 Heus ací que quan rondava cambres i passadissos a través de tot el palau un home anomenat Cleopardo va conèixer, renonegut mestre era de fusters.
- 26 Així van ser les paraules d'aquell: «On vas, noble príncep melancòlic? A quin lloc els teus passos es dirigeixen amb tristesa tan cruel?»
- 27 I així va respondre el príncep: «Benvolgut amic, has entés bé i veritat dius, que avui tristesa albergue, dolor al cor tinc ardent».
- 28 «Dius bé», diu Cleopardo llavors, «Però les penes que pateixes, amic, millor seria confessar amb mi, cercar remei i deixar de patir».
- 29 «Si és tal el meu amic», va dir en Joan, «Només cal la meua pena escoltar, segons les noticias d'Astúries, hi ha noble princesa per a adorar allà».
- 30 Tals coses són les que vaig sentir d'una bellesa i bondat semblants

- con caya may isip na aco masadya
sa lugar na idto na aco mapunta
- Caya man amigo sacuyang mahal
na aco magduman sa acatlong aldao
na sacuyang aboton Asturiang lugar
segun sa bareta sa sacuya gñonian
- An simbago na naman gñani ni Cleopardo
o pricipeng mahal na sacong amigo
an lugar na iyan sinabi mong reino
sa satuya baga harayong totoo
- Con ica maduman gñonian magsasacay
sa icatlong bulan dagñan omabot man
con simong lacauon ay siring na naman
dacol man na hayop saimo magadan
- Cundi an marahay ó sacong amigo
ining isasabi co gñonian sonodon mo
dai ca mahaloy aldao na icatlo
an Asturiang lugar tolos aabton mo
- Gñonian suminibag ining si D. Juan
an imong pagboot dai co masuhay
sacuyang susundon magabat sa magñian
an dagang Asturia aboton co lamang
- Con siring man gnaya olay ni Cleopardo
gñonian caning oras magguiguibo aco
na gñinagñaranan na Tablang Cabayo
iyan marayrahay palalapaton co
- Asin co bugtacan nin sarong selindro
patin an iba pang magña artificio
na papangyarihon con anong gusto mo
na gñonian sa doros ay palupadon mo
- Incaso mahaman aco mabayadan
mil quinientos sana cantidad caiyan
an hinahagad co sa saimo lamang
ta iyan amigo tabang sa opisial
- Asin man noodma pag abot nin aga
mag digdi ca saco igwa cang caiba
tolong pintor baga na iyong mag pinta
gñaran na cabayo ta iyan hamana
- Na gñonian amigo sa pag pupuli mo
saimong hapiton an magña seliero
asin sinda naman na paguibohon mo
saro bagang silla asin pa man preno
- llavors vaig tindre la necesitat d'anar
al lloc d'on les notícies vénen.
- 31 És el motiu pel qual, noble amic,
en tres dies allí he d'estar
per a Astúries arribar
segons les notícies que hi ha.
- 32 La resposta de Cleopardo fou:
«Oh, príncep, benvolgut amic,
el lloc del que parles i regne
està en veritat molt lluny».
- 33 «Si ara per ara comences a caminar
en tres mesos hi podries arribar
si decideixes a peu anar senglars
salvatges animals t'han de matar».
- 34 «Però el millor que puc dir, amic meu,
és que seguisques el consell que deus
no tardaràs més de tres dies a arribar
a fer el lloc d'Astúries fàcilment teu».
- 35 De seguida en Joan va asseverar segur:
«Mai no desobeiré el teu auguri
seguiré les teues indicacions punt per punt
a terres d'Astúries amb promptitud».
- 36 Amb la qual cosa Cleopardo va afirmar:
«Llavors a aquestes hores em dedicaré
a construir amb taules un cavall,
el millor de mi serà donat».
- 37 «En aquest cas posaré cilindres
al costat d'altres tipus d'artificis
segons siga a gust el construiré
perquè vole pels cels».
- 38 «En el cas que puga compondre'l
mil cinc-cents serà la quantitat només
perquè altres amics m'han d'ajudar
de manera oficial a fer el treball».
- 39 «Fins al matí a l'alba de demà
veniu amb mi a la meua companyia
tres pintors seran qui han de pintar
el cavall que s'ha de tindre acabat».
- 40 «Quan, amic, siga temps de marxar
hauràs d'amarrar bé els estreps
i has de deixar que preparen també
almenys una cadira i un fre».

- Ay tara si Juan ini an inolay
saimo amigo aco na paaram
an magña sabi mo di co liligñauan
aco maduman na ica co bayan
- Sa madaling osip nin si pagca aga
ining si D. Juan nag balic na sia
an tolong pintor man gñonian caiba nia
patin man an preno siring man an silla
- Can asu mahaman an cabayong ini
gñonian pinintahan color sarisari
maogmang pag hilgñon cabayong lalaqui
may itom may pula asin pa man puti
- Asu matapos na idto mapintahan
ining silla preno tolos binogtacan man
pinag heling heling magña camogtacan
gñonian si Cleopardo tolos sominangcay
- Asin pinihitang gñaran na selindro
siriñg man an iba pang atificio
nagluco man tolos saiyang cabayo
magña camogtacan postoradong gayo
- Tolos mag itaas an cabayo nia
garong nag lalayog gangam na aguila
nin si pag ibaba idto man kinoa
cainig principe na amigo nia
- Asin tolos baga sia binilangñan
cainihong cuarta caidto cabaclan
ogma sabihon pa na di ano lamang
caidong cabayo na garo pacpacan
- Sa mahal na ama idto isasabi
can cabayong idto si magña nangyari
an saboot nia dai gñaya pierde
can Cabayong Tabla na maca uiuili
- Nag sacat man tolos sa saiyang ama
an gustong sabihon bendicionan sia
itao saiya an sarong licencia
ta sia maduman sa reinong Asturias
- An saiyang ama haros di togotan
principe D. Juan na humale gñonian
sa pamayomayo sia na puritan
an sarong bendicion sia man tinauan
- Can mabendicionan na nag dagos na sia
quinoa an cabayo asin nagsangcay na
- 41 Així és com Joan es va acomiadar:
«Fins aviat el meu amic sigueu,
les teues paraules no oblidaré
i amb el conveni et deixe adéu».
- 42 A la primera albor del matí
es desperta en Joan ràpidament
els tres pintors al costat d'ell estaven
fre i cadira també agafats.
- 43 Ja estava compost el cavall
tot pintat amb diferents colors
meravellós com un semental brau
de negre, roig i blanc.
- 44 Una vegada va estar acabat
la cadira es col·locà al costat del fre
van posar la seua vista sobre el bon fet
Cleopardo muntat sobre el bon treball.
- 45 Es van disposar bé els cilindres
i tot tipus de diferents artefactes
finalment superb va quedar el cavall
com un tornassol pels cels.
- 46 Es va alçar enlaire el cavall
com si fóra el vol d'una àguila
quan a terra baixava sorprenia
el príncep i companyia.
- 47 Va arribar el moment de pagar
i comptar els diners que es devien
goig i alegria immensa per aquest
animal amb capacitat de volar.
- 48 Al seu pare benvolgut li diria
sobre aquest cavall la bona sort
sentia que res es perd amb açò
el cavall de taula rebrè l'admiració.
- 49 Es va marxar així davant el seu pare
amb el gust de demanar la vènia
per a donar-li d'aquesta manera llicència
i marxar al regne d'Astúries.
- 50 La resposta del rei va ser refusar
el príncep en Joan no podia marxar
va haver-hi una discussió sobre com obrar
i benedició tingueren a la fi.
- 51 Quan beneït va quedar
es va disposar a muntar a cavall

- sa madaling osip nag itaas baga
con haros pa sana maotsan guinhaua
- immediatament per a partir preparat
amb bravesa volant l'haveria.
- Dahilan man gñani nasa cacusogan
can sinabing doros sa caitaasan
guinibo man lugod pinihitan naman
an sarong silendro nin cabayong mahal
- 52 Donada la fúria de les tempestes
dels cels reina governaven els vents
va haver de canviar els cilindres
del cavall adorat per a volar.
- Can asu dai na nia naquiquita
saiyang hinalian na dagang Valencia
an saiyang pagheling puro maputi na
masque sain baga pag hilgñon nin mata
- 53 Quasi no podia veure res al voltant
de les terres allunyant-se de València
tot se li presentava de pur blanc
allà on miraren els seus ulls.
- Gñonian man nag gñalas an isip boot nia
con caya na naman pag pihit iniiba
dagos bumineric an cabayo baga
nacabalic naman sa dagang Valencia
- 54 Tant d'estupor li causava allò
que va haver de canviar el trajecte
el cavall de nou rumb directe
a les terres de València.
- Gñonian man hinapot caining maestro
ta lao man prencipe na sacong amigo
ano an nangyari na balic digdiho
isabi mo saco an bagay con ano?
- 55 Llavors va inquirir el mestre:
«Què és el que succeeix, amic meu,
que de nou has tornat cap ací?
Digues-me quin és el succés patit».
- Tara an prencipe ini an inolay
na gñaya amigo boot co na hahandal
asin di co aram an padudumanan
na an sacuya baga con sain na lugar
- 56 Va respondre el príncep açò:
«Tinc por, amic meu, en el cor
perquè desconec on vaig
i l'adreça exacta del lloc».
- Simbag ni Cleopardo o sacong amigo
ligñao ca na tolos mga sinabi co
an gabos na cuerdas gabos pihiton mo
gñani man an layog sa doros direcho
- 57 Va respondre Cleopardo llavors:
«Oblida tot el que t'haja dit abans
sobre el maneig de les regnes
i el vol serà de segur directe».
- Ay tara an doros incaso ma cusog
an pag pihit mo luhay-luhay lugod
sa pag pa itaas dai iyan masagcod
magña pagñanoron mahibog na dampog
- 58 «Quan siga molt fort el vent
has de manejar-les suaument
amb la finalitat de volar per damunt
dels núvols imponent».
- Tara sa pag layog con abton nin diclom
saimong ma heling an tolong bitoon
sa parteng subagñan maogmang paghelgñon
na sinda daracol anan maquintabon
- 59 «Quan la foscor arribe a la fi
les tres estrelles podràs albirar
meravelloses davant de tu veuràs
brillants i grans com estels».
- An planetang iyan imong puntahon mo
asin man an rienda tolos capotan mo
an dalagan naman con iyan totongo
pihitan mo naman sa simong cabayo
- 60 «A aquell planeta et dirigiràs
únicament amarra bé les regnes
quan hi haja alguna turbulència
sostín el cavall cap arrere».
- Sa siring na olay saiyang na coa
caya sa cabayo suminangcay sia
asin man an cuerdas penihitan nia
patin man an armas saiyang dinara
- 61 Van bastar aquells consells
per a prendre de nou el cavall
i amarrar perfectament les cordes
fins i tot amb les armes que duia.

- Inabtan nin bangué na orog ca diclom
duman nia na quita an tolong bitoon
dian sa oriente na orog ca gayon
si saiyang isip gñonian maogmahon
- Asin nia binocsan an telescopiong dara
duman nia na hiling an orog caogma
an sa isip boot harani na gñaya
sarong cahadaen na reinong Astoria
- Duman nag pa togpa sa luas can reino
asin nag ibaba sa siyang cabayo
tolos na tinangcas gñaran na selindro
asin an iba pa cuerdas cainiho
- Asin hinalé pa tuzon na vistido
sa saiyang hauac na orog caogma
ta gñani man sia dai ma bisto baga
isay man na taong aquing hade sia
- Gñonian dominoloc sa harong na sadang
Dios marhay na bangui sa saindo gñonian
sia pnia sacat cagharong na mahal
na tolos man sia pinag anyayahan
- Can ma husto bagasiang tolong aldao
iyo si pag laog caning cahadean
ta duman sia nag mamasid lamang
sa laog nin reino an magña palacio
- Saiyang pig hanap an pintor na sadya
nin hadeng halangcao mahal na monarca
sa madaling osip saiyang na coa
pag ca sompong ninda nag hapot na sia
- Pasang tabi aco mahal na amigo
dimo ipag angot ining pag hapot co
na totoo dao pintor ca digdiho
nin sacramajestad digdi sa palacio
- An olay nin pintor ay iyo iniho
sa hapot mong iyan mahal na guinoo
isabi mo saco con ano an tuyo
gñaning ma araman nin pobring buhay co
- Si D. Juan naman ini an inolay
ica po amigo sacong babayaran
na bastang aco ipinta mo lamang
sa tolong retrato ni princesang mahal
- Iyo ini an enot na simong ipinta
mahal na princesa con sia mag mata
- 62 Va galopar en la més fosca nit
en què va poder veure les tres estrelles
com grandesa a l'orient llevantí
fabulosa alegria en el seu camí.
- 63 Va obrir el telescopi per observar
què podria albirar per meravella
i va sentir llavors què és regnar
en veure el regne d'Astúries.
- 64 Aterrà als afores del regne
i va desmuntar del cavall,
va arplegar el sudsit cilindre
i les cordes amb ells se'n van.
- 65 També va remoure els seus vestits,
bells adorns que l'engalanaven,
perquè la gent no reconeguera
que era de rei fill hereu.
- 66 A la casa d'una parella entrà
bones nits a tots donades siguen
el van convidar amb amabilitat
i així el van fer passar.
- 67 Quan van passar tres dies,
el temps per a entrar al regne,
va tractar d'esbrinar la ubicació
dins del palau del regne.
- 68 Hi havia un famós pintor
del magnífic monarca a la cort
fàcil va ser que el trobara en Joan
i li va dir aleshores el següent.
- 69 «Perdoneu-me, benvolgut amic,
espere no molestar-vos en preguntar
si sou vós realment aquell pintor
de la seua sacra majestat al palau».
- 70 Llavors el pintor li va respondre:
«Per la vostra pregunta, benvolgut cavaller,
llavors quins són els motius que cerqueu
us ho suplique per la meua pobra vida».
- 71 «En Joan és com em diuen
i ben pagat, bon amic, quedareu
només cal que a petició meua pinteu
tres retrats de la benvolguda princesa».
- 72 «El primer que hauríeu de pintar
serà la benvolguda princesa en despertar-se

- na sia lomuas mag coramos sia
iyo an gusto co na simong macoa
- Asin an saro pa con sia macacan
saimong guibohon idtong maray rahay
na dian sa papel na orog ca linao
palacio nin pinsil an barnis siring man
- Tara an icatlo con sia sa salas
sa cama nag higda con sia lomuas
saimong guibohon an saiyang bugtac
magña camugtacan nin buhay nia nangad
- Iyan cun mangyari na ma guibo mo
sa agang sa aga digdí darahon mo
asin an bayad co tolos itatao
sa saimo бага o sacong amigo
- Tolong gatos бага ica co tatauan
dahil sa pinturang gabos maray rahay
caya man amigo dai ca ma lingña
noodma sa aga ta aco ma amay
- Tolos nag sohay an sinda gñaning dua
an pintor na naman nag sacat na бага
siring man an mahal nag puli na sia
sa sinasacatan mag agom na sadya
- Sa madaling osip can cainagahan
an sinabing pintor retrato na haman
dagos humilig na nag lacao lacao
asin nia hinanap principe D. Juan
- Dai man na haloy saiyang pag hanap
ining si D. Juan na sumpogñan nangad
tara an retrato can asu ma malas
saiyang quinogos hinadcan pa liuat
- Macuri an ogma an saiyang buhay
can asu ma hiling maogmang ladauan
binilagñan tolos tolong gatos na man
idto gñaning pintor na orog ca mahal
- Tara ining pintor macuri an ogma
ta may tolong gatos cuartang nasa bursa
dai man nahaloy nagpaaram sia
sa real palacio sia mapuli na
- An guibo ni Juan retrato tinago
ladauan na idto na ragña nin puso
magña cagayonan duman man na bio
lupig pa si Venus o cun man si Febo
- quan isca amb rostre de clarejar
açò és el que m'agradaria aconseguir».
- 73 «El segon serà en menjar
feu aquest amb cura
amb paper lluminós de palau,
pinzells i vernís».
- 74 «El tercer quan estiga a la sala
o bé al llit, o quan isca
reflectint qualsevol cosa que faça
i la situació de la seua vida».
- 75 «Si es fa com queda manat
porteu-me'l prompte al matí
immediatament rebreu els diners
per a vós, el meu bon amic».
- 76 «Seran per a tu tres-centes monedes
per fer pintura tan meravellosa
us suplique, amic meu, que no us oblideu
i a l'alba estiguen preparats».
- 77 Llavors ambdós es van separar
el pintor al seu estudi va pujar
mentre que el noble es va retirar
a la casa de la parella.
- 78 Cal dir que a l'alba
el pintor va preparar els retrats
i es va disposar per una estona
a cercar el príncep en Joan.
- 79 No es va demorar molt la recerca
i en Joan prompte va ser localitzat
quan els retrats va poder contemplar
els va agafar i els va besar.
- 80 El seu cor va explotar d'alegria
després de contemplar tal iconografia
va contar les tres-centes monedes
per al pintor, benvolgut siga.
- 81 I el pintor ben content va quedar
tres-centes monedes a la butxaca
no es va demorar la parada
cap al palau reial va caminar.
- 82 Protegia Joan aquells retrats
perquè eren part del seu cor
esplèndida bellesa contenien
més que de Venus o Febus.

- Tolos puminuli sa nasasacatan
asin kinoa nia magña casangcapan
saiyang cabayo gñonian binistihan
ibinugaac ni asa dating camugtacan
- Can asu matapus pagpacarhay nia
nag solot nin bado sa principe baga
sa cabayo nia tolos nag sangcay na
an cuerdas pinihit cabayo nag layog na
- Sa sinabing torre nin sarong princesa
saiyang tinongo can cabayo nia
can asu aboton na solosolo sana
can oras na iyan nag dagos na sia
- Torre nin princesa na igua nin salas
an cabayo nia duman luminagpac
sa imbong nin torog princesa na sindac
asin man na tacot na di hamac hamac
- Si D. Juan baga ini an inolay
estrella del Norte dimo ica cobhan
nin isip boot mo pag doloc co gñonian
baco acong sarong taong tampalasan
- Can asu ma olean mahal na Princesa
pinag hiling hiling an principe baga
an sa isip boot con pano dao gñaya
si pag sacat digdi como iguang guardia
- Tolos na nag taram an olay iniho
si isay cang tauo na daing estilo
baco man sa mahal an saimong guibo
nangñahas mag laog digdi sa tagñod co
- Si isay man baga nag boot saimo
nag basing pag laog lugar na iniho
con ica aboton mahal na ama co
ica sa salaon sancod pa man aco
- Olay ni D. Juan ay gñaya poon co
lilingya con sucut inihong buhay co
iyo an nag boot pag camoot na gayo
sa sacuyang puso na doloc saimo
- Tara con ipag hapot an sacuyang gñaran
aco an Principe gñaran si D. Juan
sa harayong lugar sacong hinalean
saro bagang reino Valenciang cahadean
- Ta aco an aqui solo solo sana
an sacuyang ama si hadeng Mendoza
- 83 Regressà per un moment a la casa
per arreplegar totes les pertinences
va preparar el cavall per a ser vestit
i va eixir de l'estatge.
- 84 Quan tot fou preparat
el príncep va vestir les noves robes
cavalcant sobre el cavall va volar
les regnes amarra en direcció a la llar.
- 85 Cap a la torre de l'estimada princesa
es dirigeix del cavall la travessia
quan va saber que sola s'havia quedat
va entrar en aquelles hores.
- 86 A la torre hi havia balconada,
on el cavall va fer l'atterratge
i va despertar la princesa de sobte
amb gran terror per tal acte.
- 87 Llavors va aparèixer en Joan dient:
«No us atemoriu, Estrella del Nord,
per la meua vinguda en ment ni en cor
ja que de les dolentes gents no sóc».
- 88 Una vegada calmada la dolça princesa
va mirar per un moment el príncep
com era possible que entrat haguera
si hi havia guàrdia a la porta seua.
- 89 Llavors va dir impetuosament:
«Qui sou vós sense cap respecte
la vostra forma d'obrar és censurable
entrar per la força a la meua alcova».
- 90 «Qui us ha donat permís
per a entrar en aquest lloc privat?
Si el meu pare arribara i us vera
castigada seria fins i tot jo».
- 91 Va respondre en Joan:
«Si fóra necessari la meua vida donaria
perquè així és com jo us estime
el meu cor us pertany, amiga meua».
- 92 «Si pel meu nom pregunta
jo sóc el príncep en Joan
vinc d'un lloc molt llunyà
regne de València anomenat».
- 93 «Jo sóc l'únic dels fills fadrins
del poderós rei Mendoza sobirà

- acong heridero iyong mag mamana
saiyang na cacaptan na cetro corona
- Balaquid na gayo sacuyang na quita
na magña retrato na magña maogma
aquí man nin duques o magña monarca
an sacuyang boot harayo sainda
- Pero ica poon asu ma heling co
maogmang ladauan na sarong retrato
pusó co na bihag can ca gayonan mo
sa sacuyang pusó gñonian peninta co
- Sa siring na bagay magña camugtacan
sacong pag ca hiling sa saimo mahal
con haros pa sana guinhau maotsan
sa inisip-isip can saimong buhay
- Con bacong talaga nin Dios na mahal
sa sacuya poon an saimong buhay
sa lugar mong ini dico na araman
an sacuyang bugtac sa simong atubang
- Caya an marahay mahal na princesa
ica an mag tao saco nin padusa
simong ca angotan gñonian mo halia
ining nasa tugñod simo mina samba
- Asin an tao co simong caogmahan
digdi sa saimo sa torreng halangcao
dai nin ano man ining sacong buhay
buhayon gadanon con iguang casalon
- Sa sacuya poon dai ca matacot
con igua nin guibo na bacong matanos
na tauan nin sakit an may pagcamoot
asin man gadanon sa saimong togñod
- Sa saimo poon na sa catanosan
saimo co dolot an sacuyang buhay
an mahal mong camot sa sacco gomadan
paglobong sa sacco ica man guiraray
- Can asu mamasdan caining princesa
an magña pahayag can nasa togñod nia
camot nin principe tolos kinaptan nia
asin pinatucao sa maogmang silla
- Digdi gñani nahaman maogmang olay-olay
cainihong dua na nagcamootan
sabahon pa baga magña caogmahan
garo baga dai sindang ma-aabtan
- per tant sóc ara mateixa hereu
del ceptre i la corona del regne».
- 94 «Va ser llavors quan vaig veure perdició
en contemplar retrat de tanta bellesa
com els fills de ducs i monarques
els meus sentiments no són».
- 95 «Però quan va arribar la vostra notícia
i vaig contemplar tan sorprenent bellesa
el meu cor va quedar rendit a ella
i va pintar entre teixits la primavera».
- 96 «En aquesta classe de tragèdia
expresse el meu amor per vós, estimada,
és com si morta quedara la meua vida
per la vostra existència ferida».
- 97 «Si el totpoderós Déu volguera
que compartirem les nostres vides
encara que no sé pas on estic meua
el vostre company seria amb delicadesa».
- 98 «Així és doncs, adorable princesa,
que vós sou qui em turmenta
us suplique que tingueu paciència
qui ací està us adora».
- 99 «Consegüentment la felicitat és
el que a la vostra torre em va portar
res més hi ha en la meua vida doncs
que viure o morir si pecat fou».
- 100 «Per favor no us atemoriu de mi
si en alguna cosa no vaig actuar bé
a aquesta persona que us estima
tortureu o poseu fi si voleu».
- 101 «En el vostre seny heu de saber
que queda per a vós la meua vida
i les vostres mans em poden posar fi
per a descansar en fèretre».
- 102 Quan va oir la princesa
declaració mai abans escoltada
fa al príncep de la mà
asseure en una cadira bella.
- Diguem que va haver-hi enteniment
entre aquests dos amants nous
també que van trobar felicitat
com si no hi haguera extrem.

- Can oras na idto di gustong masuhay mahal na princesa digdi ki Don Juan mahal na principe sia ay siring man sa sindang dua nin pagcamootan 104 En aquelles hores no volia separar-se l'adorable princesa dolça d'en Joan i el príncep adorat tampoc ho desitjava per l'amor mutu que es professaven.
- Gñonian man nangyari olay Emisperio digdi sa kinaban mahiuas na mundo iyo si pagsubang magayon na Febo an saiyang buhay naogmang totoo 105 Així va succeir diu Hemisferi aci en el vast món ocorregut com si haguera estat obra de Febus en l'amor veritable cregueu.
- Ining astrong ini orog caliuuanag digdi sa oriente na namamanaag gñonian dominiclom saiyang liuanag sa nangyaring ini nin saiyang bogtac 106 Aquests astres llum de Llevant des de l'orient eren estendards enlluernant en la foscor els voltants amb l'esdeveniment amor radiant.
- Ay tara sa zenit duman cainitan na igua man baga magña caarabay asin pa man duman pinag dadayohan na manlaenlaen magña cahadean 107 Fins i tot el zenit tenia problemes per aquests nous rivals en el cel que transmetien la seua efusió a tota l'extensió dels regnes.
- Can oras na idto sinabing oriente gñonian natahoban maogmang esmalle magña caogmahan ay dai masabi can nagcamootan na macauiuili 108 En aquelles hores es va dir que l'orient cobert havia quedat per tal sort tota paraula és poca per a la felicitat de la joia que radiava dels amants.
- Tara ining guardia sinda man namasdan an mahal na hade pinag baretaan na ining princesa igua nin caolay duman cadtong torre na orog calangcao 109 Però pels guàrdies van ser vistos al noble rei informaren dels fets que la princesa camina amb pretendent allà en l'alta torre reunits.
- An mahal na hade an guinibo baga nag duman sa torre ta pinag osisa asu maaraman siring na bareta na angot an hade sa sindang dua 110 El noble va acudir prest i va veure què ocorria a la torre i quan va comprovar la veritat enfadat i recte es va posar.
- Caya an guinibo pina dara sinda si Don Juan naman igua nin cadena tara an princesa sa castillo dinara siring man may gapos an camot, bitis pa 111 Així es va produir l'arrest en Joan fou encadenat, la princesa duta al castell lligada de mans i cames.
- Tolos man inapod an magña consejo pinag orolayan an bagay na idto can asu mahaman sentenciang totoo sa icatlong aldao bitayon na gayo 112 Després es va reunir el consell per deliberar sobre l'argument va quedar aprovada la sentència en tres dies de mort la penitència.
- Pag abot nin aldao na terminong sayod an verdugo duman gñonian pinaapod olay man nin hade can sia domoloc sa luas nin plaza pugotan nin liog 113 Quan va arribar el termini al botxí van avisar per al que s'ha dit i en arribar el rei va afegir fora de la plaça tallar-li les cames.
- Tara an verdugo ini an inolay hagad co apelo sa saimo gñonian 114 El botxí va respondre paraules llavors us apel·le compassió

- alagad an hade tolos na nagtaram
gadanon betinon tauong may casalan
- el rei va ordenar sense contemplació
que siga mort l'infractor.
- Can asu omabot aldaw na talaga
na iyong termino caidiong sentencia
caya an guinibo sinda quino ana
sa tahao nin plaza sinda man dinara
- 115 Així és doncs com es produiria
arribat el termini la sentència
ambdós van ser posats en presència
d'una gran confluència a la plaça.
- Duduman an gabos na nagcapirisan
magña marques duques o iba pang mahal
asin man an magña Principeng Mahal
siring man an ibang magña cahadean
- 116 Tota la gent allí es congrega
marquesos, ducs i altres nobleses
i tota classe d'alts prínceps
com reis de moltes procedències.
- Can oras na idto yaon man sinda
an sa isip boot mag dadalao бага
sa laog nin reino sa sarong Princesa
na sarong magayon na si Dña. Maria
- 117 En aquelles hores tots allí eren
ànimes i ments totes ben atentes
ja que al regne moria una princesa
bellíssima anomenada na Maria.
- Na tolos man gñani binasahan sinda
caidiong na surat na sarong sentencia
can asu madagnog nagnag luhod sinda
nag hagam nin tauad sa hadeng monarca
- 118 I després van saber per llicència
que ja s'havia dictat sentència escoltada
i mai creguda notícia per la massa
compassió demanaven al monarca.
- An olay ninda ipinag taram
o sacramajestad na hadeng halangcao
mahal na Princesa heriderang tunay
an saiyang sala patauaron lamang
- 119 Aleshores les seues paraules eren:
«Oh, sacra majestat i alt sobirà, per favor,
per la noble princesa i hereva demanem
que els seus pecats siguen perdonats».
- Olay man nin hade ay iyo iniho
sa saiya bagay patawad na ano
pig mahal co sia sa haloy na tiempo
an sacuyang buhay sinopog na gayo
- 120 Va respondre llavors el rei:
«Per quin motiu deuria perdonar
sempre l'he volguda sense igual
però humiliació ha sigut el mal».
- Ay tara Juan ini an inolay
o vuestra alteza na hadeng halangcao
hagam co saimo caning oras gñonian
an sacuyang payo minsan pa pogotan
- 121 Llavors va manifestar en Joan:
«Oh, sa altesa, magnífic rei,
en aquest cas us recomane
millor tallar el meu cap».
- An sinimbag nin hade siring cainiho
sa sacuyang togñod gñonian isabi mo
con icarahay caining buhay co
na baco man lamang dian sa buhay mo
- 122 Va replicar el rei doncs:
«Digues-me davant d'aquesta gent,
creus que per a guarir la meua ferida
em basta la teua miserable vida?»
- Ini an sinabi gñonian ni D. Juan
con an sacong hagam sunodon man lamang
cabayong tabla co na coon man gñonian
na darahon man digdi sa sacong atubang
- 123 A la qual cosa en Joan va afegir:
«Si a tal oferiment ara t'avens
el meu cavall de taula per a tu és,
porteu-me'l ací davant».
- Na niaon man duman torre nin princesa
sa lugar na idto duman po ipacoa
ta gñaning marahay nin sacong guihau
iyan ca gadanan na dai nin hangca
- 124 «Està a la torre de la princesa
en aquell lloc el podràs aconseguir
de tal manera que ser lliure puga
i si no definitivament muira».

- Sa madaleng oras pinacoa tolos
dai man na haloy gñonian ominabot
sabi man nin hade haleon an gapos
mag poon sa bitis hasata man sa camot
- Cabayo na man saiyang quinoa
sa saiyang tugñod pina tindog бага
an cuerdas quinoa asin binugtac na
sagcod casangcapan na man ibaiba
- Can asu ma pa caray magña casanapan
sa cabayo nia na orog ca mahal
mahal na princesa saiyang isinangcay
Ssring man sia iyong namerino duman
- Tolos tuminaram an olay iniho
gñonian caining oras haen an verdugo
pag boot nin hade na hinahagad mo
sa samuyang dua ma potol nin payo
- Tara an verdugo can asu domuloc
sa tugñod nin hade con idto itogot
saiyang pinihit an magña tornillos
asin an iba pa na magña sellindros
- Tolos luminayog an cabayo nia
caiba nia duman mahal na princesa
asin nag corahao lumamag camo na
gñonian caning oras sa samuyang dua
- Olay man nin gabos saen quita ma duman
pag lamag sainda sa dagat o cadlagan
con sain an punta dai ta araman
na magña ciudad nindang lalagpacan
- An manarosaro nag oorolay sinda
si isay na tauo nag iisip бага
an sarong cauatan na Cabayong Tabla
idto man lumopad n garong aguila
- Tara ining hade dacula an ca angotan
sa nangyaring idto sa sainda duman
ini an sinabi kita pigcauatan
cadtong duang lolong magña tampalasan
- Guinibo ni hade nagpahanda sia
nin sarong sacayan ta magcoconkista
hahanapon nia idto gñaning dua
saen man na lugar macaca-abot isa
- Bayaan co ini iyo cong balican
mahal na princesa asin si D. Juan
- 125 En poc temps es va poder obtenir
sense demorar massa l'argument
el rei demana que quede descobert
de peus a mans tot el cos.
- 126 El cavall va ser per fi recuperat
davant dels congregats ara s'alça
les regnes disposades per a muntar
i tots els preparatius pertinents.
- 127 Quan preparat va quedar tot
al cavall munta tan preciós
al costat de l'adorada princesa
volant marxen els dos.
- 128 Després amb paraules difuntes
va dir: «On es troba el botxí
vaig demanar al rei permís
sol·licite que se'm pose fi».
- 129 Quan el botxí va fer aparició
el rei encara desitjava la immolació
va deixar lliures els cargols però
al costat de la resta de cilindres.
- 130 Així el cavall va remuntar el vol
del costat de l'estimada princesa,
cridant van quedar als vents:
«Torneu de nou el dos al moment».
- 131 Es preguntaven on anirien
els oceans i boscos travessarien
no sabem on han marxat
ni en quina ciutat aterrarien.
- 132 Es van quedar un temps fascinats
qualsevol cosa estranya es pensava
era d'admirar un cavall de taula
de joguet volant com una àguila.
- 133 El rei estava molt enfurit
pel que havia esdevingut
va exclamar enfadat: «Han rigut
desventurats com si jo fora ningú».
- 134 El rei va ordenar que es construïra
un vehicle preparat per a la conquesta
perquè trobar aquells dos poguera
en qualsevol lloc que s'amagaren.
- 135 Deixaré per un moment aquest escenari
i passaré a parlar de la princesa i en Joan

- dai man na haloy naca abot na man
sinda gñaning dua Valenciang cahadean
- Sa luas nin reino na orog ca sadia
sa lugar na idto buminaba sinda
gñonian huminapot si Dña. Maria
digdi qui Don Juan arin ining banua
- An simbago ni Don Juan gñani sa saiya
an lugar na ini Valenciang cahadean
ini an sacuyang dagang tinuboan
asin man ta iyo sacong dinaculaan
- Oh poon cong mahal simong himatea
cun papagmarhayon nin simong persona
sa lugar na ini iualat ca muna
ta aco madagos sa real monarca
- An sacuyang ama sacong sasabihan
dahel sa bugtac mo na orog camahal
para sa sacuya iyan man mahalay
na ica lomaog na siring caiyan
- Ini an olay ni Dña. Maria
dai na iyan bale sa sacuya baga
an tauo sa reino gñonian masibot pa
asin pa an mahal na saimong ama
- Tara si D. Juan ini an inolay
totoo manangad o sacuyang mahal
cundi sa dai nangyari sa sacuyang buhay
sa camahalan mo iyan man mahalay
- Caya man poon co uya coahon mo
ining nasa camot na tolong retrato
haro capogñaon na minamahal co
an sacuyang gñaran nabogtac digdiho
- Gñonian itinao gñani ni Don Juan
an tolong retrato na saiyang ladawan
gñonian caning oras tolos nagpaaram
asin lominaog sia sa cahadean
- Can sia omabot sa pintoan baga
ining si Cleopardo saiyang nakita
sia man an soltero aldao na enot pa
ay gñaya principe comosta na gñaya
- O sacong amigo na orog ca mahal
icang amigo co daing maca pantay
comusta man baga si saimong lacao
sa lugar na idto Asturiang cahadean
- 136 Als afores del bellíssim regne
aterren en un lloc de retir
pregunta na Maria llavors
a en Joan quin és aquest lloc.
- 137 Aleshores en Joan li va dir:
«Aquest és el regne de València,
la terra on un dia vaig nàixer
i la terra on m'he fet un home».
- 138 «Oh, la meua estimada, millor serà
que m'escolte la vostra persona
puix en aquest lloc us he de deixar
per marxar al costat del reial monarca».
- 139 «He d'informar el meu pare
sobre la vostra honorable condició
ja que per a mi és enorme torbació
que estigueu vós en semblant situació».
- 140 Na Maria llavors va respondre:
«Per mi no us heu de preocupar
puix el regne assumpte greus tindrà
també el vostre pare ho estarà».
- 141 A la qual cosa va replicar en Joan:
«El meu amor és de profunda sinceritat
perquè abans no va succeir en la meua vida
però car ha sigut a la vostra majestat».
- 142 «Tu vas ser el motiu de la meua aflicció
agafant amb les meues mans els tres retrats
tanta va ser la malenconia que em va causar
que el meu nom en ells es va fargar».
- 143 Aleshores va mostrar en Joan
el que els tres retrats no podien callar
en aquelles hores es va acomiadar
i cap al regne es va encaminar.
- 144 Quan va arribar a les portes
allí va poder albirar Cleopardo
seguia solter com antany:
«Com estàs príncep, meu germà?»
- 145 «Oh, el més volgut dels meus amics,
com ningú no se li pot comparar,
com has estat en el teu viatge
cap al regne d'Astúries?»

- Olay man ni Juan gñonian sa saiya marahay man duman daing ma casama asin na yaon dian na sacuyang dara mahal na princesa sa reinong Asturia
- Na sia man simong padumanan duman na ualat co luas nin banuaan asin ragñahon mo na dai ma pugñao tibaad man sia mag dara nin lumbay
- Ta aco ma duman ma pa quita muna sa real palacio sa sacuyang ama gñani man sabalon nin soldados nia sagcod man saiya sa saco umiba
- Gñonian suminimbag ining si Cleopardo aco mag cocoyog o sacong amigo pati ining buhay talaga saimo sa balang pag boot mag susunod aco
- Sa madaling oras nag suhay na sinda sa duang iniho mag caso maogma si D. Juan na man nag dagos sa plaza tara si Cleopardo pa punta sa Villa
- Ining si Cleopardo can asu maquita magña cagayonan caining princesa na bihag an pusó asin nag agagha ay gñaya Dios co sa isip boot nia
- Can oras na idto saiyang na isipan na marhay pa gñaya guibohon co gñonian an sacong amigo na pa saluiban tolos dominoloc sa princesang mahal
- Ining si Cleopardo ini an sinabi o princesang mahal na maca uiuili dimo ipag nali pag doloc cong inni sa saimo gñonian sa lugar mong ini
- Aco pó pig botan nin sacong amigo principe D. Juan na mag digdi simo an saimong buhay gñonian cocoon co asin ca darahon sa real palacio
- Ini man an simbag ni Dña. Maria tadao ta pasiring na pano dao gñaya an sabi sa saco cundi omabot sia isay manmag digdi di aco mag iba
- Gñonian po totoo bacong ca potican hinanioga baya ininng isa saysay
- 146 A la qual cosa va respondre en Joan: «Afortunadamente no va haver-hi penúria i amb companyia he pogut regressar amb noble princesa del regne d' Astúries».
- 147 «Aquesta és la raó del meu pelegrinar puix la vaig deixar als afores de la ciutat he de deixar-te ara durant un moment potser comence a tómer per la seua solitud».
- 148 «Aleshores m'acomiaide per un moment al palau reial el meu pare està esperant per preparar tots els soldats per estar ben acompanyat».
- 149 Va respondre llavors Cleopardo: «La meua vida us pertany, estimat amic, amb vós immediatament he d'acudir qualsevol que siga el fi manat».
- 150 En primerenques hores es van separar ambdós amb una enorme alegria en Joan es va dirigir a la plaça mentre que Cleopardo, a la vila.
- 151 Quan Cleopardo va vindre a contemplar la bellesa de la princesa sense comparació el cor se li va parar de cop i volta, «Déu meu, no pot ser veritat això».
- 152 Hores eren aquelles de traïció: «Les coses que puc fer per aquesta trair aquell amic cosa senzilla serà i fàcilment aconseguir a la princesa».
- 153 Així és com va iniciar Cleopardo: «Oh, princesa adorada, em presente perquè no ignoreu el meu intent i a aquest lloc per quin motiu vinc».
- 154 «Jo tinc permís del meu estimat amic, del príncep en Joan, per a vindre ací i protegir la vostra vida dels perills al palau reial vingueu amb mi».
- 155 A la qual cosa na Maria respon: «Què és el que li ha succeït doncs si no regressava va quedar dit que si algú venia el seguiria».
- 156 «Llavors és veritat sense engany, escolteu per favor aquest consell,

- an saiyang ama gñonian man inabtan
nin daculang saquit na ica gagadan
- Sa laog nin reino mariboc na gayo
magña marques duques patin consejero
caya man pig botan an pobring buhay co
na sacuyang coon mahal na buhay mo
- Ta aco po nangad sa laog nin reino
na qui D. Juan baga fiel na amigo
asin pa man aco iyo an ca guibo
caining sa sacyan na Tablang Cabayo
- Can oras na idto sia na uiuili
ning sina sabi mahal na princesa
cadtong magña olay sarong ma siuaua
na sarong madaya hayop na víbora
- Tolos isinangcay duman sa cabayó
cainihong lolong gñaran si Cleopardo
tolos man pinihit an cuerdas caidto
saiyang pinunta an iba nang reino
- Duman sa cahadean an gñaran Navarra
sa lugar na idto na ca abot sinda
talagang na otob cadtong masiuaua
guibong pasaluib sa amigo nia
- An olay na gñonian gñani ni Cleopardo
mahal na princesa gñonian dagñogon mo
an saimong buhay nasa sa camot co
sa oras na ini mag isip ca nang gayo
- Ini an inolay ni Dña. Maria
na gñaya Cleopardo saco maherac ca
an buhay cong ini gñonian pasaen pa
sa mahal mong camot an sacong persona
- Cundi an marahay na hinahagad co
sa sacuya baga aco mahalon mo
laog tolong bulan daing culang mayo
sa saimo baga hagad cong termino
- An sa ki Cleopardo ini an sinayod
uya ining buhay aco magcucuyog
sa saimo poon uyang magsusunod
bastang dai ca lamang sa saco maangot
- Ini pa an olay na itinaram nia
an saimong buhay gñonian masaen pa
sa sacuya poon sa camot taca na
si –isay man dígdí mayo man masangga
- el seu pare té una malaltia
que gran cura requireix».
- 157 «Dins de palau hi ha gran renou
de marquesos, ducs i consellers
és per això que la meua pobra vida gosa
vindre a protegir-vos ara».
- 158 «Em trobe així dins del regne
gràcies a en Joan, el meu fidel amic ,
jo sóc també aquell que va construir
l'autòmat del cavall de taula».
- 159 Propícies per a l'engany eren hores
i dolçament l'estimada princesa va creure
història tan vil i faula mai semblant
procedent de menyस्प्रेable serp.
- 160 Van muntar ambdós al cavall
al costat del malmès Cleopardo
amarrades les cordes van quedar
amb direcció a un altre regne.
- 161 L'anomenat regne de Navarra
va ser el lloc on acabaren ambdós
la traïció quedava consumada doncs
l'amistat no era nom que s'apreciara.
- 162 Així era com ho afirmava Cleopardo:
«Adorable princesa, un consell escolteu,
la vostra vida en les meues mans està
millor seria en això pensar».
- 163 Va declarar en conseqüència na Maria:
«Cleopardo, tingueu compassió de mi
on la meua vida per fi aniria
si la meua persona fóra la teua estimada».
- 164 «El que millor us puc recomanar
és que heu d'aprendre a estimar-me
dins de tres mesos he de regressar
i en aquell terme ho heu de confessar».
- 165 Alhora Cleopardo va afirmar embogit:
«La meua vida que us pertany està ací
seguiré sempre els vostres desitjos
no vull escoltar més capritxos».
- 166 Fins i tot va continuar dient més:
«Aleshores què és el que podeu fer?
Ara esteu en les meues mans
ningú pot rebatre'm com veus».

- Bayaan co ini sacuyang balican buhay na inabot principe D. Juan sia dominagos sa palacio real sa saiyang ama nagtao nin galang
- Asin nia sinaysay inaguihan бага sa mahal na hade na saiyang ama ay gñaya po ama gñonian dara co na mahal na princesa sa reinong Asturia
- Saco pong uinalat kita halaton man sa luas nin reino satong cahadean ta cun sa sacuya iyan po mahalay lomaog sa reino na di ano lamang
- Magña caogmahan sabihon pa бага can idtong madagnog nin saiyang ama an saiyang sacop pinag botan nia na sa palacio real mag tiripon sinda
- Magña duques, marques patin caballero siring man an conde asin consejero mag ca pisan sinda sa real palacio asin man an gabos na magña soldado
- Can asu matipon inihong gabos na tolos suminabat garo sarong tropa sagcod man an hade duman pa caiba tara si D. Juan sa enotan ninda
- Tara can omabot duman cadtong villa si Dña. Maria gñonian ay dai na tolos nagcurahao saiyang cairiba quita pigsubahan ni D. Juan gñaya
- Tolos suminimbag ining si D. Juan sa lugar na ini digdi co ualatan nagsaen dao gñaya an saiyang buhay ta sia mayo na na satong inabtan
- Tara ining hade na si D.Mendoza mismo cadtong oras na dismayo бага na sa ca angotan na quinamtan nia gabos magña mahal saiyang cairiba
- Can asu maolean buhay cainiho gumibo na logod nag-apod soldado an saiyang buhay gaposon na nindo aqui cong marompot na lalong na tauo
- An saiyang guibo na dai nin data sa satuya gabos magña pagiriba
- 167 Deixaré per un moment aquesta narració per regressar a la vida del príncep en Joan puix havia entrat al palau reial per al seu pare respectes donar.
- 168 Va descriure les aventures esdevingudes a l'estimat rei que representava el seu pare: «He portat avui pare com a companyia la noble princesa d'Astúries».
- 169 «Recollida per a trobar-nos fora del regne espera a veure-vos ja que era una vergonya presentar-la tan de sobte al regne».
- 170 Deixem que es diga l'alegria quan el monarca allò sentia tots els vassalls reuneix de seguida al palau reial congregació.
- 171 Ducs, marquesos i cavallers també hi havia comtes i consellers tots congregats al palau reial al costat de tots els soldats.
- 172 Quan tots van estar en reunió es va disposar la tropa en formació també totes les majestats i en Joan s'adreça al món.
- 173 Així van marxar camí de la vila però na Maria estava desapareguda tots van sentir gran contrarietat cap a en Joan per engany.
- 174 Immediatament exclama en Joan: «En aquest lloc l'havia deixada, on pot haver-se allunyat perquè no assolim trobar-la?»
- 175 Fins i tot el rei en Mendoza en aquelles hores de confusió desmais per contrarietat que tots han vist tots els seus congèneres allí reunits.
- 176 Quan el rei va millorar va cridar desconsolat els soldats: «Preneu la seua vida i que quede com ovella per tan vil fill ingrát».
- 177 «Que pague per les dolentes farses que tants parers ha torbat l'ànima

- caya an marahay gaposon nindo sia
pugotan nin payo sa tahao nin plaza
- Tolos na guinapos ining si D. Juan
macaheracherac man saiyang camugtacan
dai man nag hibi ocon nag lumbay
dahel man sa tacot sa amang cabotan
- Dinara man tolos sa real palacio
buhay nin principe maherac na gayo
can asu makita nin magña consejo
sa hade nag doloc nag hagad apelo
- Tara ining hade camo mag patawad
an sacong sinabi dai na maliuat
dahil sa guinibo nia sacong na talastas
an saiyang buhay pogotan managad
- Pagtaram caini sa sainda duman
nin mahal na hade na guinagalagñan
na sinda man sana ng oro- orolay
satong padulagon an principeng mahal
- Duman sa consejo iguang sarong pili
si D. Pedro baga saro bagang conde
tunay na amigo caining principe
tolos nag pa duman sa sarong Alcaide
- Can asu omabot saiyang sinaysay
an magña nangyari nin princepeng mahal
tara an Alcaide ini an inolay
padulagon nindo buhay ni D. Juan
- Guinibo man tolos binucsan na ninda
madiclom na carcel gñaran bartolina
an olay nin conde gñonian lumuas ca
o sacong amigo acong tatao na
- Tolos luminuas principe D. Juan
an mahal na conde ini an inolay
gñonian caning horas libre na an buhay
setencia nin ama sa saimo gñonian
- Caya an marahay o sacong amigo
gñonian caning oras mag lacao na gayo
an princesang mahal tolos hanapon mo
gñaning masumpogñan con saen na reino
- Ini an inolay nin principeng mahal
salamat saimo amigo cong tunay
sa camahalan mo dico mabayadan
sa sacuya baga pagtao nin buhay
- millor serà doncs que humiliat
a la plaça el seu cap acabe rodant».
- 178 De seguida es va capturar en Joan
en veritat la seua situació patètica era
però sense cap plor ni tristesa
pel respecte al seu estimat pare.
- 179 Va ser arrossegat fins al palau reial
en unes condicions de gran sofriment
quan així ho van veure els consellers
immediatament van demanar apel·lació.
- 180 Davant el rei van acudir per perdó
el que es diga no es tindrà en valor
puix l'afront va causar humiliació
no hi ha més remei que la mort.
- 181 Després d'aquestes paraules
per noble rei d'alta reputació
van parlar entre ells de forma clara
la fugida del príncep es prepara.
- 182 Dins del consell hi hagué un elegit
en Pedro anomenat i sent comte
del príncep un veritable amic
va anar a dialogar amb l'alcaide.
- 183 En arribar allí amb detall va narrar
el que al príncep noble va esdevenir
l'alcaid conseqüentment va argumentar:
«La vida d'en Joan hem de salvar».
- 184 Es va preparar llavors una eixida
en la fosca presó a la seua cel·la
el comte va aparèixer dient: «Veniu,
oh, amic meu, heus ací la fugida».
- 185 Amb rapidesa va eixir en Joan
i el noble comte llavors va dir:
«Aquesta és l'hora per a la llibertat
contra cruel sentència del teu pare».
- 186 «El que has de fer, amic meu,
és eixir a cercar ara el camí
que conduísca a l'estimada princesa
onsevulla que quede aquell regne».
- 187 Nobles paraules el príncep va dir:
«Gràcies us donen, amics meus,
no puc pagar gest tan robust
d'haver-me salvat la vida».

- An mahal na Dios iyong tatao na walat co saimo mag taong guihaua digdi a kinaban mientras na buhay pa gñonian caning oras aco madumana 188 «L'altíssim Déu queda com a testimoni que honraré el deute fins a redimit en aquest món mentre tinga vida però ara arriba la partida».
- Nag suhay man tolos ining mag amigo principe D. Juan saiyang tinongo langtad cagogonan cadlagan na gayo pag hanap sa mahal can oras na idto 189 Així és que se separen els amics el príncep en Joan marxa sol a través dels boscos amb sigil cercant l'estimada sense fi.
- Sa aldao sa bangui dai nin pag torog lacao sanang lacao dai nin pag-ontoc dahil sa princesa na saiyang orog cun saen nag duman con saen nag sagcod 190 Pel camí no dormia ni dia ni nit ni mai es detenia a descansar el pas puix la seua estimada en patíbul onsevulla que estiguera sofrint.
- Daing Villa, cahadean condadong pa buhisa 191 panahon na idto saiyang linacawan asin magña bulod magña cagubatan an magña lugares saiyang hinanapan Sense deixar vila, regne o comtat fora del seu camí pelegrinat fins i tot pujols i muntanyes passa en tots els llocs està cercant.
- An saiyang buhay pogñao an capara na gñinagñaranan Juan de Valencia sia suminompa asin ipinata duman mageestar sa buquid na sadya 192 No hi ha vida amb major amargor que la de l'anomenat Joan de València promeses es fa de devoció pura de viure retirat en la natura.
- Duman cadtong lugar can asu haloy na sa laog nin bukid can pag-estar nia magña camugtacan hayop an capara con sia na lacao nag babacabaca 193 Quan el temps va passar del llarg període dins la jungla era com un animal naturalitzat caminava sempre mugint.
- Saiyang barabas halaba na gñonian sagyad na sa daga con sia na lacao sakit na tinios sa buquid cadlagan can saiyang buhay Principe D. Juan 194 Enormes barbes duia crescudes tocant el sòl quan caminava dolorós va ser el temps al no-res fosc del príncep en Joan.
- Ipagpa digdi co na naman muna buhay na inabtan ni Dña. Maria dai nahahale sa isip nia бага buhay ni D. Juan na saiyang ragña 195 Tornem ara per un moment a la vida esdevinguda a na Maria no podia esborrar en el seu turment en Joan dels seus records.
- Na lalo con sia бага pinipirit caning si Cleofardo na orog carupit sa maraot бага guibong pasaluib na bacong matanos an saiyang isip 196 Arriba el temps en què va ser forçada per Cleopardo feristela tan bàrbara en els treballs que fets quedaven testificada queda la seua misèria.
- Simbag nin princesa ay iyo iniho dai ca magisip sa sacco Cleopardo gñonian caining oras culang pang toto sa sacuya бага panahon na iniho 197 La princesa tractava de raonar: «No penseu més en mi Cleopardo puix el moment final ha arribat, el temps ha estat suficient».
- Simong macacamtan an sacuyang buhay bastang macuyog mo sacong cagustohan 198 «Podràs arribar a la meua vida per fi n'hi ha prou que realitzes el que vull,

- na ica gumasto sa sacong pagcacan
halagang sangatos saro bagang aldao
- Ining si Cleopardo ini an inolay
ay gñaya poon co con iyan man lamang
sa laog nin mundo hangan na bubuhay
sa sacuya бага dai ca maculang
- Ining si Cleopardo macuri an ogma
sa aldao sa bagui firme an gasto nia
dai man nahaloy gñonian nag-abot na
oras nin pagtios ni Dña. Maria
- Caya si Cleopardo siyang na isipan
na sia lumaog caning cahadean
sa sarong mercader na sia magotang
na trescientos pesos iyo an cabilagñan
- Tara an mercader na sinasabi co
sa lugar na idto dati niang amigo
tolos nakiolay inihong malubo
an ipinagtatam ay iyo inihong
- O sacong amigo na orog camahal
aco nagpadigdi sa saimo gñonian
an pobreng buhay co pagpaniwalaan
can sacuya бага simo inu-utang
- Na trescientos pesos gñonian sa saimo
iyan an cantidad na inu-utang co
sa icatlong bulan iyo an termino
na sacong pag bayad simo itatao
- Tara con lumihis an satong orolay
na an sacong utang dai co mabayaran
sacong itatao sa saimo naman
an sarong princesa na orog camahal
- Na iyan princesa taga Asturia
iyo an pagñaran si Dña. Maria
sacuyang kinoa sa saiyang ama
sia po an tunay na agom co бага
- Can asu madagñog caining mayaman
can sa lolong бага ba ipinagtaram
binilagñan tolos can oras na iyan
na trescientos pesos iyong cabilagñan
- Asin man guinibo sarong escritura
sinda man nadua duman na pefirma
tara ining cuarta saiyang dara na
ining si Cleopardo tolos naghale na
- 199 Llavors Cleopardo va respondre:
«Estimada, si tal és la teua voluntat
dins del món en el qual visc
amb mi mai tindràs penúries».
- 200 Així és mentre Cleopardo gojós
dia i nit es passava gastant-ho tot
no molt lluny per contra arribava
de na Maria relat de xafogor.
- 201 En aquell temps Cleopardo, necessitat,
es va endinsar en l'interior del regne
perquè un mercader li prestara
tres-cents pesos valorats.
- 202 El mercader així li va dir:
«Aquest és un lloc vell, amic meu»,
a la qual cosa va respondre el miserable
amb les paraules següents.
- 203 «Oh, el meu més benivolgut amic,
he vingut avui a visitar-te
per la meua pobra vida et confesse
tinc una mica per a ser prestat».
- 204 «Tres-cents pesos per a tu és avui
la quantitat que et puc prestar
dins de tres mesos com a terme
es donarà el pagament en virtut».
- 205 «Si el nostre acord no puc complir
i no sóc capaç de pagar-te així
llavors et donaré com a retribució
una bella princesa que tinc per a mi».
- 206 Aquesta és princesa d'Astúries
na Maria anomenada
la vaig prendre pel seu pare donada
com a esposa de gran vàlua.
- 207 Quan va escoltar l'usurer
paraules provinents de tal miserable
va donar prest el que estava en acord
tres-cents pesos com a quantitat.
- 208 Per això van formalitzar escritura
en la qual ambdós van posar signatura
aquell els diners ràpidament lliura
i abandona el lloc Cleopardo.

- Dico na oguidon según sa historia
 magña lacaolacao can sinabing cuarta
 can asu omabot terminong talaga
 na hadit an boot ni Cleopardo бага
- Tara an princesa gñonian sinabihan
 na marhay pa gñaya kita magduduman
 sa laog nin reino mahale an pogñaño
 mag lacao-lacao ca sa maghapon lamang
- Can asu omabot sinda gñaning dua
 harong nin mercader na orog caogma
 pinag-anyayahan nin cacanon sinda
 sinda gñaning dua caogmahan sabihon pa
- Na ogma an boot can oras na iyan
 puso nin mercader na orog camahal
 can asu maheling lauog na malinao
 caining princesa na orog calangcaw
- Asin man nag taram mercader na sadya
 an sacuyang buhay maski may agom na
 sa cagayonan mo daing macacasama
 gñonian caning oras ay pasa saen sia
- Ining si Cleopardo can oras na iyan
 oras alas sinco caning cahaponan
 tolos huminale tuminago lamang
 si Dña. Maria saiyang binayaan
- Dai man na haloy duminolom tolos
 inihong mercader gñonian duminoloc
 ki Dña. Maria biniclad padagos
 papel na may firma sa saiyang camot
- Tara an mercader ini an olay na
 dai ca mahandal mahal na princesa
 basahon mo gñonian ining escritura
 asin an gñaran nia digdí na pefirma
- Can aso mabasa asin nia natanto
 ki Cleopardo бага sa lolong na guibo
 mahal na prinsesa dina cariboc mayo
 an luha sa mata tolos tuminoro
- Tolos nagagagha ini an olay nia
 o mahal na Virgen na Santa Maria
 hangan pa dao sain an sacong persona
 pagtios nin sakit padusang labi na
- Ay gñaya mercader halangcao na gayo
 gñonian caining horas anong isimbag co
- 209 No m'estendré en aquesta història
 del que va esdevindre amb els diners
 però quan el temps va arribar
 Cleopardo començava a estar preocupat.
- 210 Per la qual cosa a la princesa va dir:
 «Millor serà que ens encaminem doncs
 a l'interior del regne per fer passeig,
 així que al capvespre marxem».
- 211 Quan de tal manera van arribar
 a la casa del mercader esperant
 per al sopar van ser convidats
 i tot semblava satisfactori.
- 212 Més en va haver-hi en aquelles hores
 per al cor de l'usurer fals mercader
 veient aquella gràcia bellíssima
 immaculada del rostre de princesa.
- 213 Així van ser les paraules del mercader:
 «Per la meua vida que tot i estar casat
 amb la teua bellesa se m'oblida l'estat»,
 i d'aquesta totes les hores van passar.
- 214 Cleopardo llavors va advertir el temps
 que les cinc de la vesprada els va sorprendre
 sense més dilació tots van desaparèixer
 i na Maria allí va quedar en desert.
- 215 No va tardar molt després a enfosquir
 moment en el qual el mercader va acudir
 cap a na Maria per acostar-se al present
 amb el paper i la signatura de la seua mà.
- 216 El mercader així va referir l'assumpte:
 «No us preocupeu, benvolguda princesa,
 llegiu el que posa en aquesta escritura
 i el nom que davall té signatura».
- 217 Després d'haver llegit el document
 de Cleopardo descobreix la perfídia
 muda la princesa i sense vida doncs
 cauen dels ulls rius de llàgrimes.
- 218 Així és com va plorar aquella tardor
 «Oh, estimada mare, Verge de santa Maria,
 fins quan lamente de la meua persona
 pacientment he patit la meua dissort».
- 219 «Ai, et dic doncs considerat mercader
 que aleshores em quede sense poder

- cundi an marhay na garong aki mo
an saimong pagboot pagcocoyogon co
- com un dels teus fills respondré
tot el que ordeneu faré».
- An mercader naman ini an sinabi
dai ca mahadit o mahal na Cesne
sa bugtac mong iyan na macauiuili
sa mata co бага ica na pefirme
- 220 El mercader llavors va respondre:
«No us preocupeu benvolguda Cesne,
amb la bellesa que posseïu vós
en els meus ulls romandreu sempre».
- Dai ca magisip con ano pa бага
dai magcuculang an buhay mo dueña
an gabos na ini simo natalaga
magña cayamanan simo an gabos na
- 221 «No vull que hàgeu de patir
de la vostra vida heu de ser l'ama
totes aquestes coses que veieu
per a vós tota l'opulència».
- Magña pag boot co sonodon mo lamang,
mahal na Princesa sacong nomomotan
sacong naaraman an magña palacao
ining sacramento satong macacamtan
- 222 «Tot el que vull ara és únicament,
benvolguda princesa, que m'accepteu
continuant com s'ha d'obrar molt bé
llavors sacrament hem de prendre».
- Simbag nin princesa ay iyo iniho
sa sabi mong iyan ninolulu co
igua ca pong agom na bago pang tauo
maguiguin caual an pobrenг buhay co.
- 223 Va replicar llavors la princesa:
«De què parlem que em pertorba
vós d'esposa ja en teniu al capdavant
enemiga seria de la meua pobra vida».
- Saconг titioson casakitan бага
sa sacuyang ini con iyong talaga
tibaad macamtan an ogmang labi na
duman sa itaas sa Lagñit sa Gloria.
- 224 Patiré qualsevol conseqüència
si en veritat aquesta és la providència
bé valdrà acceptar-la amb alegria
i que dels cels vinga la Glòria.
- Can aso haloy na sia nin pagestar
harong nin mercader na orog camahal
sa saiyang buhay gñonian naisipan
na humale sia sinda babayaan
- 225 Quan un llarg temps havia passat
a la casa del benvolgut mercader
va pensar que era temps de marxar,
fugir i deixar-lo abandonat.
- Asu sarong bagui nin camatagñaan
oras na tranquilo nin camoninogñan
sai huminale na daing paaram
asin luminuas caning cahadean
- 226 Així és com va arribar una nit
d'hores per a la fugida tranquil·les
es va marxar sense cap comiat
fora del regne la seua partida.
- Sa saiyang pag lacao can maca luas na
saiyang pag isip ay nag cacadua
an saiyang boot garong pinanluya
sa inisip-isip saen an punta
- 227 Una vegada que s'havia allunyat
va pensar de nou quin era el seu estat
i sentia la debilitat del veritable esclau,
cap a on podria dirigir-se doncs?
- Gñonian ominarang sa Dios eterno
oh Dios na poon na hadeng cagguibo
ining na sa saquit caheraking gayo
lilingya con sucacat can duang mata mo
- 228 Es va encomanar així a Déu etern:
«Oh, Déu altíssim fet monarca dels cels,
tingueu compassió d'aquest turment
sempre vaig seguir els vostres ulls».
- Na sa saimo ina na orog camahal
ica an salming co sa banguing sa aldao
sa sacong pag lacao banguing cadicloman
ica an inaarang nin sacuyang buhay
- 229 «I per a tu, la meua adorable mare,
eres el meu espill nit i dia
en la foscor de la meua travessia
l'esperança de la meua vida».

- Ay gñaya D. Juan ini an guibo mo sa sacuya baga ica an nag lubo digdi sa quinaban mientras buhay aco perit mag babayad an pobring buhay mo
- 230 «Ai, en Joan, quina em vai fer m'heu causat eterna infâmia en aquest món mentre visca heu de pagar amb la vostra pobra vida».
- Can asu omabot nin pag oomaga na sa oras nangad may alas cuatro na may tolong lalaquing magña ma siuaua sa lugar na idto sia man naquita
- 231 Quan va arribar l'alba, cap a les quatre de la matinada tres homes malintencionats en aquells paratges la van veure.
- Sa pag ca tindog nia tolos rinanihan cadtong masiuaua magña tampalasan an manorosaro ini an olay na gñaya babae na orog camahal
- 232 En despertar-se es va acostar cap als tres homes que estaven parats cadascun dels tres va respondre: «Oh, dona, què és el que voleu».
- Tolos na nag taram si Dña. Maria sa magña lalaqui na nag eeriba cun mangyari poo sasaindo gñaya sa marhay na dalan itocdo man baga
- 233 Ingènuament respon na Maria als tres homes que l'observaven: «Si per a vós no és inconveniència saber el millor camí voldria».
- Ay tara an saro tauong tampalasan sa lugar ini mayo man nin dalan cundi con gusto ca sa samuya gñonian sa samuyang harong duman ca mag estar
- 234 Un dels desaprensius va dir: «En aquest lloc no hi ha més camí si vols vindre amb nosaltres a la nostra casa podries estar».
- Ining magña palpal na tolo ca tauo can oras na iyan na riboc na gayo an sabi can saró ay gñaya man aco an saiyang buhay iyong mahalon co
- 235 L'ansietat en els tres apareixia per aquelles hores anomenada rivalitat un va dir: «Jo he de ser el primer que prenga la seua vida per a estimar-la».
- Tolos man nag simbag an lalaquing dua con para saimo dai bagay sia an saimong bugtac ica magurang na na ining babae sia man aqui pa
- 236 Mentre els altres dos li responien: «No veus que aquella no és bona per a tu? Eres massa vell per a prendre-la perquè aquesta dona és molt jove».
- Para ining tolo nagña arangotan ang gustong sabihon sinda mag gadanan con isay sainda iyo an may buhay an sarong babae iyong iibaohan
- 237 «Així és com va començar la contesa per a matar-se entre ells per la peça aquell que quedara amb vida per a ell la dona seria».
- Can si Maria baga idto man mamasdan sa oras na idto saiyang sinauay camo magñag ontoc saindong iriual na magña guinoo na orog camahal
- 238 Quan allò Maria va presenciar va voler immediatament parar el plet: «Pareu els vostres ímpetus ara mateix, benvolguts cavallers».
- Tolos ominontoc an tolo ca tauo can asu sauayon can oras na idto olay nin princesa ay iyo iniho gñonian caning oras dagñogon man nindo
- 239 De sobte els tres es van detindre quan ella es va posar pel mig llavors la princesa els va dir: «Escolteu-me ara un moment».
- Aco man tugotan saindo mag eestar alagad may termino sangtaon na aldao
- 240 «Permeteu-me amb vosaltres estar un any hi haurà per terme però

- aco an bahala sa saindo gñonian
mag cocuyog aco saindong cabotan
- An manorosaro tolos nag simbago na
bamos gñaya quita sinda nag puli na
ining si Maria gñonian nag taram pa
sa saindo gabos acong bahala na
- Nagñag oorolay an tolo ca tauo
isay dao gñaya sa sato digdiho
sa sayang buhay an manini esposo
gñonian etocdo nia con isay sa sató
- Asin man an tolo liuat pag orolay
sa saya бага iguang mag babantay
ta tibaad gñaya quita nia dulagan
ma sasayang sana an sayang buhay
- Tara con na hipa con saen na lugar
an saro sa sainda nauaualat duman
sa saindang harong ta pig babantayan
inihong princesa na orog camahal
- Sa aldao sa bagui dai nin pag ontoc
mahal na princesa pag arang sa Dios
an sayang buhay na dai itogot
sa tolo ca tauo lolong na marumpot
- May anom na bulan pag estar nia бага
sa magña marumpot tauong masiuaua
marhay an pagguibo duman sa sainda
na iyo an gñalan principe D. Juan
- Can asu omabot saro bagang aldao
an dua ca tauo na ca hipa duman
gñaran man na arac na sarong tapayan
asin ipinoli saindang onlocan
- Idto man talaga sa sainda duman
nin Dios sa lagñit na orog camahal
gñaning magcaigua nin sarong dahelan
mahal na princesa macahale duman
- Can asu maheling caining princesa
an isip boot nia tolos na nag ogma
ining sarong baso tolos niang quinoa
ini an inolay duman sa sainda
- Gñonian caning oras o sacong amigo
na quita man digdi mag inom na gayo
ogma di sabihon can madagñog idto
cainihong tolo na taong malubo
- no us preocupeu pel meu afecte
seguiré com siga la vostra obstinació».
- 241 Cadascun d'ells va dir de marxar,
d'anar-se'n i així a la casa es van dirigir
Maria explicava en aquest moment
que amb els tres tindria atencions.
- 242 Els tres homes van discutir
qui podria d'entre nosaltres
de la seua vida acabar sent espòs
vegem qui és capaç.
- 243 I de nou la sort queda tirada
un havia d'observar-la
perquè potser a marxar pensara
per la misèria de la seua vida.
- 244 A qualsevol lloc que eixien
almenys un allí es quedava sempre
vigilant dins de la casa la presa
sobre la princesa indefensa.
- 245 Nit i dia patia turment
la dolça princesa encara en Déu creient
en la seua vida posara algun remei
enfrent dels abusos dels tres bastards.
- 246 Allí va estar quasi sis mesos
al costat d'aquells tres desaprensus,
tot i això la van tractar amb cura
sempre el príncep en Joan en ment.
- 247 Quan un dia a la casa van arribar
dos dels homes ben borratxos
de bona cosa de licor dels pitxers
regressaren de nou al seu lloc.
- 248 Aquesta situació propícia era
per Déu estimat dels cels produïda
tenir una bona oportunitat seriosa
perquè la dolça princesa desaparega.
- 249 Quan la situació va veure la princesa
en ment i ànima es va posar molt contenta
va prendre llavors un got amb estratègia
per a dir aquesta eloqüència.
- 250 «Ha arribat l'hora, amics meus,
que tots avui fàcilment beguem-
gaubança les paraules van causar
en la baixesa dels tres bastards».

- Dacula manangad magña caogmahan
can oras na idto nin pagiinoman
na tabo nin arac duman sa tabayan
ining si Maria na orog camahal
- 251 Enorme va ser l'algaravia
en aquella hora de la delicia
bevent el licor des del pitxer
per la dolça abocadara Maria.
- Can asu omabot ala sincong hapon
na nag dadagñadang oras ninpag diclom
na burat an dua turog nang toninong
gadan an capara daing guirong guirong
- 252 Les cinc de la vesprada arribades
moment en què havia d'enfosquir
els dos entumits ja dormien
sense moure's morts semblaven.
- Cundi man an saro na matibay baga
dí man nag inom nag bantay saiya
saiyang guinibo an magña idia
ta habong maginom con ma burat man sia
- 253 El més perillós quedava perquè
no havia begut i la vigilava
s'havia figurat quina era la idea
i per això no havia pres el nèctar.
- Si Dña. Maria ini an inolay
henanioga baga o sacuyang mahal
saimong cuyogon ining sacong olay
gñonian mo acoon ining sacong tagay
- 254 Llavors na Maria li va insinuar:
«Per favor, escolteu-me ara, estimat meu,
el que us suplique m'agradaria que feu
del meu càntir abocada mel beveu».
- Na gñonian man tolos ica ominom na
an pag camoot mo sa sacuya baga
con husto sa boot saimong acoa
gñaning macamtan mo ogmang gaya gaya
- 255 «Aquest és el moment de la delícia
per l'amor que em teniu i enlluerna
si és que sadollats esteu preneu-lo
per a culminar la major alegria».
- Na pa ohó gñonian an sarong malubo
tolos na quinoa an tagay na idto
nag ca limang becis pag inom na gayo
qui Dña. Maria pag sunod na husto
- 256 En els seus desitjos la va complaure
llavors va ingerir fàcilment el refresc
van ser els seus somnis cinc vegades
de na Maria el plaer.

CATAPUSAN CAN
PRIMERA PARTE

FI DE LA
PRIMERA PART

Recibido: 13/05/2015
Aceptado: 29/01/2016

CABAYONG TABLA: ESTUDI I TRADUCCIÓ D'UN ROMANÇ FILIPÍ DEL REGNE DE VALÈNCIA

RESUM: Introducció a la conformació del romancer de tradició hispànica a les illes Filipines i la presència del Regne de València com espai literari en una literatura asiàtica. Al treball acompanya la descripció i traducció directa des del bicolà al valencià d'un dels principals romanços filipins que tracten del Regne de València: *Cabayong Tabla. Buhay ni Principe don Juan Asin ni Princesa Dña. Maria Sa Cahadean nin Valencia asin Asturias* –«Cavall de Taula»–, text per primera vegada traduït a qualsevol llengua. Així mateix, analitzem les fonts i descrivim la història argumental i la presència de València al Romancer filipí con a treball comparatista que pugua donar llum a la formalització del classicisme en les Lletres Filipines des de la literatura medieval de tradició hispànica.

PARAULES CLAU: Romancer hispànic, *awit* i *corrido*, Filipines, Regne de València, literatura hispànica, bicolà.

ANALYSIS AND TRANSLATION OF A PHILIPPINE METRICAL POEM ABOUT THE KINGDOM OF VALENCIA

ABSTRACT: The paper introduces the development of the Philippine metrical romances from the Hispanic tradition and the presence of the Kingdom of Valencia as Asian literary topic. It is supplied with the first translation ever done from the original Bicolano into Catalan of one of the most relevant romances dealing with the Valencian topic: *Cabayong Tabla. Buhay ni Principe don Juan Asin ni Princesa Dña. Maria Sa Cahadean nin Valencia asin Asturias* –«Wooden Horse». We analyse the sources and the plot of the romance in order to compare and enlight the genesis of Philippine Classical Literature with the Medieval Hispanic *Romancero*.

KEYWORDS: Hispanic *Romancero*, Philippine Metrical Romances, *awit* and *corridor*, Philippines, Kingdom of Valencia, Bicolano.